

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2012

Marie Štěpánová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Marie Štěpánová

**Zvýšení školného na britských univerzitách v
roce 2010**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: Marie Štěpánová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška

Rok obhajoby: 2012

Bibliografický záznam

ŠTĚPÁNOVÁ, Marie. *Zvýšení školného na britských univerzitách v roce 2010*. Praha, 2012. 44 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Váška.

Abstrakt

Bakalářská práce je případovou studií, založenou na metodě analýzy, která se věnuje problematice vysokého školství ve Velké Británii. Ve své první části se konkrétně zaměřuje na genezi rozhodnutí britské vlády o zvyšování školného na veřejných vysokých školách, provedeného v roce 2010 ve Spojeném království (vyjma bezplatných skotských univerzit). Druhá část se zaměřuje na argumenty na podporu i v neprospěch tohoto rozhodnutí, které zaznívaly ve společensko-politické diskuzi. Sledovaným obdobím je květen až prosinec 2010, tedy období od voleb do Dolní sněmovny, které vyústily k vytvoření překvapivé koalice doposud politicky neslučitelných liberálních demokratů a konzervativců, do samotného odhlasování vládního návrhu. Odlišný pohled dvou vládních stran na oblast financování univerzitního systému, kterému díky masivním škrtům hrozilo podfinancování, zapříčiňoval i neshody v rámci koalice i stran; liberální demokraté řešili dilema, zdali se přiklonit k vládě, podporující vyšší příspěvky ze strany absolventů a navazující na návrhy tzv. Brownovy revize vysokého školství, nebo ke svým předvolebním slibům, které byly na odmítání školného založené. Pozitivních reakcí se návrh dočkal hlavně u sdružení univerzit (Russell Group, UUK), které argumentovaly prospěchem absolventů z titulu, zvýšením konkurenceschopnosti britských vysokých školách snížením cen pro nejchudší studenty, apod., na rozdíl od široké veřejnosti, zejména studentů (sdružených do svazů NUS, UCU), kteří varovali před celoživotním zadlužením lidí, komercializací školství, uzavíráním oborů i možným odlivem studentů.

Abstract

The bachelor thesis is a case study based on an analysis of the problems of higher education in Great Britain. In the first part, it deals with the genesis of the decision of British government to increase tuition fees of public universities. This took place in 2010 in the United Kingdom (apart from free Scottish schools). The second part analyzes arguments for and against the tuition fee increase. The period studied is from May to December 2010, meaning, between the general election which concluded in the creation of a surprising coalition of Liberal Democrats and Conservatives, and the tuition fees vote in the parliament. The differing views on university funding and on educational budget cuts between the two governmental parties caused disagreements in the coalition as well as within the parties. Liberal Democrats had to solve the dilemma whether to support the decision of promoting fee increase and following the recommendations of Browne's Review of Higher Education Funding and Student Finance, or to fulfill their pre-election promises, which were basically founded on the rejection of tuition fees. The proposal had some positive reactions from universities (Russell Group, UUK), raising arguments like the graduates' benefits from a degree, increase in competitiveness of British higher education institutions, and lower fees for the poorest students. On the other hand, the wider public especially students (united in unions, such as NUS, UCU) warned against life long debts for young people, commercialization of education, closure of some study programs or possible outflow of students.

Klíčová slova

Velká Británie, vysoké školství, univerzity, školné, půjčky, liberální demokraté, konzervativci, koalice, Brownova zpráva, Vince Cable

Keywords

Great Britain, Higher education, Universities, Tuition fees, Loans, Liberal Democrats, Conservatives, Coalition, Browne's Review, Vince Cable

Rozsah práce: 40 normostran

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. 5. 2012

Marie Štěpánová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Janu Váškovi za jeho odborné vedení, cenné rady a profesionální, zároveň ale i velmi vstřícný přístup k diplomantům.

Institut mezinárodních studií
Projekt bakalářské práce

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Marie Štěpánová
E-mail:	stepanovamarie@seznam.cz
Semestr:	5. (7. včetně regulérního ročního přerušení studia)
Akademický rok:	2011/2012
Název práce:	Zvýšení školného na britských univerzitách v roce 2010
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	Letní semestr, 2011/2012
Vedoucí bakalářského semináře:	Doc. PhDr. Jiří Vykoukal CSc.
Vedoucí práce (není povinné):	Mgr. Jan Váška
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	Téma bakalářské práce navazuje na již zkoumanou oblast během studia a koresponduje se zájmem o společenská témata a školství, mj. obory dotýkajícími se vlastního studia na fakultách UK. Diskuze o zvyšování školného se týká úzce jak politického života, tak bezprostředně i všedního života lidí v Británii i jinde v Evropě. Téma je poměrně aktuální a na Fakultě sociálních věd UK zatím nebylo zpracováno.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Bakalářská práce by se měla pokusit analyzovat genezi rozhodnutí britské koaliční vlády konzervativců a liberálních demokratů o zvyšování poplatků na vysokých školách v roce 2010 a přednést argumenty, které zaznívaly ve společensko-politické debatě. Zkoumané období několika měsíců je ohraničeno květnovými volbami roku 2010 a samotným prosincovým hlasováním o zvýšení školného. Práce se nevyhne pohledu do historie formování výše poplatků za univerzitní studium, ale i předvolebnímu vývoji ve zmiňovaném roce 2010.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Diskuze o zvyšování poplatků ve vysokém školství víří politické vody v různých státech Evropy a je i vděčným cílem médií a veřejnost je na tuto problematiku zvláště citlivá. Školné na vysokých školách se konkrétně v Británii platí od roku 1998, od dob vlády labouristů v čele s Tony Blairem. V poslední době vláda konzervativců společně s liberálními demokraty (s výraznými představiteli Davidem Cameronem a Nickem Cleggem), sestavená v květnu roku 2010, navázala na Brownovu zprávu, analýzu britského vysokého školství a možnosti jeho financování, a prosadila ještě v prosinci téhož roku trojnásobné navýšení oproti dosavadnímu stavu. Maximální poplatky na univerzitách se tedy měly vyšplhat k devíti tisícům liber ročně (tedy přibližně k 270 000 Kč). Liberální demokraté, roztříštěni touto problematikou, byli nuceni rozhodnout se, zdali jít proti vlastním předvolebním slibům, nebo nenásledovat vládu, jejímiž byli členy.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	Na samém počátku většího oddílu o genezi zvyšování poplatků bude stručně nastiněn vývoj problematiky školného ve Velké Británii před rokem 2010. Dobu před květnem téhož roku, tedy před všeobecnými volbami, zastoupí též kapitola věnovaná poplatkům za studium na univerzitách jako předvolebnímu tématu. Postupně bude analyzován výsledek voleb, formování koaliční vlády a problematika vysokého školství v její koaliční smlouvě a

programovém prohlášení; následně další vývoj do zveřejnění dlouho očekávané Browne's Review, v reakci na níž pak vznikla odpověď vlády a vládní návrh; kartami zamíchaly i vládní škrty, zveřejněné v téže době. Práce naznačí poslední formování rozhodnutí členů liberálně-demokratické strany, v další části bude analyzováno samotné rozhodnutí v House of Commons, stručně i v House of Lords. Druhý velký blok si klade za cíl představit argumenty zaznívající v debatě politické i společenské, a to z pozice vládních i opozičních stran, ale i profesních organizací a dalších aktérů.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

GRIFFITHS, Simon. The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way? In LEE, S. – BEECH, M. The Cameron-Clegg Government - Coalition Politics in an Age of Austerity. Palgrave Macmillian, 2011. S. 75-88. ISBN 023029071X.

LAWS, David. 22 days in May. London: Biteback Publishing, 2010. ISBN 978-1-84954-080-3. BBC News (jako doplnění nezávislého zpravodajství BBC: Guardian a Telegraph jako deníky po obou stranách spektra)

Dokumenty House of Commons Library

THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education. Department for Business, Innovation and Skills [online]. 12. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/corporate/docs/s/10-1208-securing-sustainable-higher-education-browne-report.pdf>

HM GOVERNMENT. The Coalition: Our programme for government. Britská vláda, [online]. 20. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf

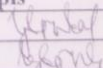
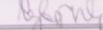
CONSERVATIVE PARTY AND LIBERAL DEMOCRAT PARTY. Conservative Liberal Democrat coalition negotiations. Agreements reached 11 May 2010. Conservatives [online]. 12. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.conservatives.com/News/News_stories/2010/05/Coalition_Agreement_published.aspx

THOMPSON, J. – BEKHRADNIA, B. The Independent Review of Higher Education Funding: An Analysis. HEPI, [online]. 15. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.hepi.ac.uk/455-1860/The-Independent-Review-of-Higher-Education-Funding--an-analysis.html>

UNIVERSITIES UK. Higher Education in facts. Universities UK [online]. Srpen 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/HigherEducationInFactsAndFiguresSummer2010.pdf>. ISBN 978 1 84036 235 0

LIBERAL DEMOCRATS. Liberal Democrat Manifesto. Change that works for you. Building a Fairer Britain. Liberal democrats [online], 14. 4. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://network.libdems.org.uk/manifesto2010/libdem_manifesto_2010.pdf

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	10.6.2011	
Garant oboru	10.6.2011	

Obsah

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM	5
PROHLÁŠENÍ	9
PODĚKOVÁNÍ	10
OBSAH	1
ÚVOD	2
1. GENEZE ROZHODNUTÍ BRITSKÉ VLÁDY O ZVYŠOVÁNÍ POPLATKŮ NA VEŘEJNÝCH UNIVERZITÁCH V ROCE 2010	6
1.1 POPLATKY ZA STUDIUM NA STÁTNIÍCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH PŘED NÁSTUPEM KOALICE.....	6
1.1.1 <i>Otázka školného v Británii před rokem 2010</i>	6
1.1.2 <i>Poplatky na univerzitách jako předvolební téma</i>	10
1.2 OD PARLAMENTNÍCH VOLEB K ODHLASOVÁNÍ ZÁKONA.....	13
1.2.1 <i>Květnové volby a vytvoření koalice</i>	13
1.2.2 <i>V očekávání doporučení Brownovy komise: diskuze a hledání alternativ školného</i>	15
1.2.3 <i>Klíčové zveřejnění nálezu Browne's Review</i>	17
1.2.4 <i>Říjen 2010 ve znamení odpovědi vlády na Browne's Review a zveřejnění Spending Review</i>	19
1.2.5 <i>Formulování vládního návrhu</i>	20
1.2.6 <i>Hlasování v parlamentu</i>	22
2. HLAVNÍ ARGUMENTY ZAZNÍVAJÍCÍ VE SPOLEČENSKÉ A POLITICKÉ DEBATĚ	26
2.1 ARGUMENTY PRO ZVÝŠENÍ ŠKOLNÉHO.....	26
2.2 ARGUMENTY PROTI SNIŽOVÁNÍ VEŘEJNÝCH VÝDAJŮ DO VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ A ZVÝŠENÍ POPLATKŮ.....	29
2.3 POZICE POLITICKÝCH A PROFESNÍCH ORGANIZACÍ.....	32
ZÁVĚR	35
SUMMARY	37
POUŽITÁ LITERATURA	39

Úvod

TÉMA A CÍL PRÁCE, VÝZKUMNÁ OTÁZKA

Zavádění a zvyšování školného na univerzitách je velmi citlivé téma nejen v České republice, ale i v dalších evropských zemích. Svými dlouhodobými diskuzemi si prošlo i Spojené království, které po dvanáctiletém vývoji již zavedených poplatků přikročilo k další etapě. Vláda konzervativců a liberálních demokratů, ustavená na počátku května 2010, dospěla v době finanční krize k provedení masivních škrťů ve veřejném financování vysokého školství. Po publikování předchozí rok zadané revize univerzitního sektoru (i za cenu rozjitřených vztahů v rámci nové koalice, uvnitř jejích stran, ale i celé společnosti), odsouhlasila až trojnásobné navýšení dosavadního maximální úrovně poplatků. Ty budou moci univerzity od září 2012 nově účtovat až do výše 9000 liber (podle směnného kurzu z jara 2012 asi 270000 korun ročně), ačkoliv v době rozhodnutí se platilo maximálně 3290 (pod hranicí 100000 korun za rok).

Na evropské poměry je to suma velmi vysoká, v podstatě žádná z evropských zemí takovou částku jako Británie za univerzitní studium od studentů nevyžaduje. Školné na veřejných vysokých školách studenti v mnoha státech EU i dalších evropských zemích platit nemusí vůbec (např. skandinávské země, od r. 2009 Rakousko), takovýchto států je v Evropě přibližně polovina z celkového počtu. V některých zemích se platí pouze registrační poplatky (Francie – několik stovek eur, Island, Kypr – spíše symbolické částky). Na některých univerzitách je školné proměnlivé podle počtu kreditů (např. Španělsko), typu programů (Belgie) nebo podle regionů (Německo). Jinde se poplatky za roční studium pohybují v řádu několika stovek eur (Portugalsko), průměrně kolem tisíce eur (Itálie) i v řádu několika tisíc eur (pobaltské státy, Švýcarsko). Jen poslední ze zmiňovaných se přibližují sumě, kterou nově pro akademický rok 2012/2013 odsouhlasila britská vláda. Ačkoliv v rámci Evropy je nově nastavené britské školné na samotné horní hranici, je vůči spoluúčasti studentů na financování, například oproti komerčně založenému vysokému školství ve Spojených státech, poměrně velkorysé.

Problematika financování je aktuálním tématem v celé Evropě. Státy bojují, zvláště v dobách finanční krize, s úspornými opatřeními, často pak vzniká podfinancování univerzit. Ohroženy jsou v takovýchto případech převážně humanitní obory.

V práci bude nastíněna situace ve Velké Británii, nicméně hned v úvodu je třeba předeslat, že tato problematika se netýká jedné z jejích částí, konkrétně Skotska, kde si tamní nově ustanovený regionální parlament ještě před rokem 2010 odsouhlasil úplné zrušení již zavedeného celobritského školného. Proto se této oblasti, která si může uzákoňovat primární legislativu v některých oblastech, reformy zvyšování školného v roce 2010 netýkaly. Výjimkou byl ve zkoumané době také Wales, pro jehož občany platily díky grantům velšského shromáždění jiné taxy, nicméně celobritský vývoj se tam promítal.

Dvě otázky zkoumané v této bakalářské práci zní: Jak se vyvíjelo v roce 2010 rozhodnutí vlády o zvyšování poplatků na britských státních univerzitách? Jaké hlavní argumenty zaznívaly ve společensko-politické diskuzi? Přičemž první ze jmenovaných dostane o poznání více prostoru.

METODOLOGIE A STRUKTURA PRÁCE

V metodologii této práce, která je případovou studií, převažuje jednoznačně metoda analýzy primárních a sekundárních zdrojů, kterými jsou různé vládní dokumenty, výsledky výzkumů různých vládních i nevládních institucí, tiskové zprávy, projevy, ale i různé studie, apod. (viz níže)

V několika pasážích práce se objevují i komparativní prvky, a to při srovnávání různých stanovisek vládních i nevládních aktérů, tak i v rozdílech mezi různými fázemi vývoje rozhodnutí, například v čem se lišil vládní návrh od předchozích doporučení, která vydala Brownova komise. Ryze komparativní charakter však práce nemá.

Dvě hlavní výzkumné otázky si vyžadují dvě hlavní oblasti práce. První část je strukturována chronologicky. Vymezenému období tématu, tedy konkrétně dnům od voleb 6. května 2010 až do hlasování o vládním návrhu 9. prosince 2010, předchází stručný náhled do historie formování politiky vysokoškolského školného, ale i analýza období těsně před volbami, konkrétně otázka poplatků jako volebního tématu. Samotný povolební vývoj je rozdělen následujícími mezníky: jedna kapitola analyzuje výsledky květnových voleb, následné vytváření pro Velkou Británii nezvyklé koalice, dále vydání koaliční dohody a programového prohlášení (12. a 20. 5.), které problematiku vysokého školství také zahrnují. Následující kapitola překlene období od května do října, kdy byla publikována dlouho očekávaná revize vysokého školství, jež se měla hloubkově zabývat

i financováním vysokoškolského sektoru. Kapitola předcházející části věnované právě tomuto výstupu, Browne's Review (12. 10.), se zabývá formováním pozic k problematice ve vládě i v opozici a hledáním alternativ školního. Dalšími milníky jsou odpověď vlády (12. 10.), uveřejnění rozpočtových škrťů (20. 10.) a vládní návrh (3. 11.). Konečné hlasování v House of Commons (9. 12.) a House of Lords (14. 12.) si vyžaduje společně samostatnou kapitolu. Práce záměrně nepočítá s obdobím následným, protože důsledky vzhledem k poměrné aktuálnosti tématu ještě nejsou v době napsání bakalářské práce zcela zřejmé, zvláště na ony dlouhodobé bude potřeba ještě počkat. Druhý oddíl s problematikou argumentů zaznívajících v dlouhodobých debatách představí kladné i záporné reakce ze strany politických, ale i profesních organizací a dalších subjektů.

ANALÝZA PRAMENŮ A LITERATURY

Jak již bylo řečeno, téma práce je poměrně aktuální a na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze zatím nebylo jakkoliv zpracováno. K rozhodnutí britské vlády došlo (vzhledem k době odevzdání bakalářské práce) před sedmnácti měsíci a v praxi ještě doposud změny zcela neproběhly. Samotné zvýšení dojde naplnění až v příštím akademickém roce. Pro tuto bezprostřednost neexistuje zatím velké množství tištěných publikací, které by na problematiku reagovaly, a to zvláště v českém jazyce. Pro české publikum podle dostupných zdrojů zřejmě zatím žádná relevantní rozsáhlejší a hloubkovější studie vydaná nebyla. Bezprostředně ale reagoval tisk, jak český, evropský, tak ale zejména domácí britský. V internetových zdrojích je problematika také hojně zastoupena. Internet skýtá také velké množství primárních materiálů, jako jsou manifesty stran, atp. K práci budou využívány výhradně zdroje v anglickém jazyce, vzešlé přímo z britského prostředí.

Pro případovou studii budou stěžejní primární zdroje z oficiálních stránek politických stran, dále vlády (zvláště BIS - Department for Business, Innovation & Skills), parlamentu (zejména House of Commons), ale i různých vládních i nevládních institucí, zabývajících se školstvím, ať primárně (HEFCE - Higher Education Funding Council for England, HESA - Higher Education Statistics Agency, THE - Times Higher Education, UUK - Universities UK, NUS - National Union of Students, HEPI - Higher Education Policy Institute), či jen okrajově (IFS - Institute for Fiscal Studies), aj. Objevují se v podobě různých prohlášení, prepisů parlamentních debat (Hansard),

tiskových zpráv, zápisů z konferencí, programového prohlášení, koaliční dohody, manifestů, apod.

Z nepřeberného množství zpráv v tisku bylo nutné cíleně si vybrat. Hojně jsou citovány články BBC, tedy zpravodajství, které v Británii garantuje nezávislost a objektivitu. Pro případné doplnění budou použity texty z internetových verzí deníků Guardian a Telegraph, stojících po dvou stranách bipolárního britského politického spektra

Stěžejní publikací sekundární literatury je především kniha autorů Simona Leehe a Matta Beeche *The Cameron-Clegg Government - Coalition Politics in an Age of Austerity* z roku 2011, v níž se nachází studie, analyzující školství za vlády koaličních partnerů s názvem *The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way*, z pera Simona Griffithse, specialisty na problematiku soudobé britské politiky a jejích stran.

Velmi významné jsou pro práci dokumenty House of Commons Library, tzv. Research Papers, které tvoří jakýsi souhrn materiálů k určité v parlamentu probírané problematice, připravený jako objektivní podklad pro poslance a obsahující přehled dalších možných zdrojů v podobě statistik, výzkumů apod. Primární zodpovědnost za tyto komplexní studie z oblasti školství má většinou těmito komplexními studiemi, které jsou svou povahou spíše již sekundárními zdroji, je většinou podepsána Sue Hubble.

Jako zdroj sekundární literatury bude využita mj. publikace Davida Lawse *22 days in May*, důležitá zejména pro kapitolu bakalářské práce o formování první koalice od 2. světové války, kdy vzniklo překvapivé spojení Konzervativní strany s Liberálně-demokratickou stranou. Jedná se o svědectví přímého účastníka vyjednávání, liberálně-demokratického poslance Lawse, mj. dlouholetého mluvčího pro školství a v novém kabinetu nakrátko druhé nejdůležitější osoby na ministerstvu financí.

Práce čerpá i z monografií, které detailně analyzují vývoj květnových voleb a vytvoření koalice; jsou jimi například *Britain Votes 2010*, soubor studií editovaný Andrewem Geddesem a Jonathatem Tongem, nebo *Britain at the Polls 2010*, sestavený Nicholasem Allenem a Johnem Barltlem.

Kniha kolektivu česko-britských autorů kolem Věry Ježkové, Dominika Dvořáka a Christophera Chapmana *Školní vzdělávání ve Velké Británii* (v českém jazyce) poslouží, spíše než k analýze reforem, k přehledu o vzdělávacích institucích a

principech vzdělávací politiky ve Velké Británii, její hlavní důraz je však kladen na školství nižších stupňů.

1. Geneze rozhodnutí britské vlády o zvyšování poplatků na veřejných univerzitách v roce 2010

1.1 Poplatky za studium na státních vysokých školách před nástupem koalice

1.1.1 Otázka školného v Británii před rokem 2010

Vývoj od bezplatného vysokého školství k postupnému zvyšování příspěvků za studium ze strany studentů je dlouhodobější záležitostí. Kořeny současného stavu je třeba hledat již na počátku 90. let, například v *Further and Higher Education Act 1992*, který sloučil systém univerzit a polytechnik v novodobou soustavu univerzit a vysokoškolských „colleges“ a přispěl k zakládání nových univerzit. Podle analýzy organizace sdružující britské univerzity Universities UK (UUK) z roku 2010 fungovalo v tomto klíčovém roce v Anglii na 131 vysokoškolských institucí financovaných z veřejných zdrojů,¹ masivně přibyl také počet studentů, jenž od roku 1999 do roku 2009 vzrostl dokonce o 44 %.² Velký nárůst byl zaznamenán také u „part-time“ vysokoškoláků, tedy studentů kombinovaného studia, kteří například v roce 2006/2007 tvořili polovinu studentů.³ Právě situace těchto studentů, ale i otázka přibývání vysokoškoláků, hrála velkou roli i ve sledovaném roce 2010.

ZÁKLADNÍ MEZNÍKY OD POLOVINY 90. LET

Mezníky ve změnách poplatků se váží na tři postupná zvyšování. První se vztahuje k samotnému prvotnímu zavedení školného na začátku akademického roku 1998/1999. V polovině devadesátých let Lord Dearing předsedal skupině, která měla zvážit tehdejší stav univerzit a vize do jejich dvacetileté budoucnosti a vypořádat se s rostoucím počtem studentů a omezenými výdaji do školství. Dearingova komise navrhovala 93 doporučení, mj. systém odložených plateb a půjček. Nicméně tehdejší

---

¹ HEFCE. A guide to UK higher education. *Higher Education Funding Council for England* [online]. Zář 2009. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.hefce.ac.uk/pubs/year/2009/200932/>

² UCAS. Decade ends with record student numbers. *Universities and Colleges Admission Service* [online]. 21. 1. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.ucasmedia.com/whatsnew/newsarchive/2010/21jan>
Například do akademického roku 2009/2010 bylo přijato 481854 uchazečů.

ministr školství labouristické vlády David Blunkett dal přednost platbám okamžitým, které na počátku dosahovaly konkrétně výše tisíce liber ročně. Ohlásil to v odpovědi na Dearingovu zprávu, nazvané *Higher Education in the 21st Century*. Spolufinancování prostřednictvím školného bylo zavedeno v září 1998 za vlády Labour Party na základě *Teaching and Higher Education Act 1998*.⁴

Dalším krokem směřujícím k postupnému nárůstu školného byl návrh labouristického ministra školství Charlese Clarka, který přišel s možností, aby si univerzity nastavovaly školné samy, ale pouze do výše tří tisíc liber. Následoval *Higher Education Act 2004*, v němž již nenalézaly místo průběžné platby, nýbrž odložené splácení. Tato změna byla v praxi aplikována od září 2006. Oproti předchozímu školnímu roku 2005/2006, kdy všichni studenti přispívali 1175 liber, to tehdy byl poměrně prudký skok. Za tehdejších podmínek měli studenti začít splácet školné, které se v té době mohlo v novém systému, závislejícím na požadavcích škol, vyšplhat do výše tří tisíc liber ročně, až to v době, kdy dosáhnou platu alespoň patnácti tisíc liber (podle směnného kurzu z jara 2012 asi 450000 korun ročně). Konkrétní výše měla počítat i s inflací, proto se poplatky každoročně zvyšovaly (v akademickém roce 2010/2011 tedy již nebylo maximum 3000, nýbrž již 3290 liber ročně).⁵

Pro vývoj ve zkoumaném roce 2010 byl však klíčový další krok: v listopadu roku 2009 byl ustanoven na popud ministra obchodu Petera Mandelsona nezávislý výbor sestavený z akademiků a zástupců soukromé sféry, kteří měli vytvořit zprávu o stavu a dalším směřování vysokého školství. Měli prověřit „rovnováhu mezi příspěvky pro univerzity ze strany daňových poplatníků, studentů, absolventů a zaměstnavatelů.“⁶ Vedením byl pověřen John Browne, známý také jako Lord Browne of Madingley, který ve spolupráci s rektory univerzit Aston a Birmingham, Julií King a Davidem Eastwoodem, a dalšími odborníky⁷ připravoval závěrečnou zprávu. Již zpočátku byly zřejmé cíle – zjednodušení systému studentské podpory, potřeba dostupnosti vzdělání a

³ HUBBLE, Sue. *Reform of higher education funding in England*. 8. 10. 2010. House of Commons Library, SN/SP/5695 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN05695>. S. 3.

⁴ GRIFFITHS, Simon. The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way? In LEE, S. – BEECH, M. *The Cameron-Clegg Government - Coalition Politics in an Age of Austerity*. Palgrave Macmillan, 2011. S. 75-88. ISBN 023029071X.

⁵ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 84.

⁶ BBC. Review of student fees launched. *BBC News*, [online]. 9. 11. 2009. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8350051.stm

⁷ KOMISI DOPLŇOVALI: SIR MICHAEL BARBER, DIANE COYLE, DAVID EASTWOOD, JULIA KING, RAJAY NAIK A PETER SANDS.

rozšíření účasti.⁸ „Mandelson diskutoval výběr členů výboru s Davidem Willetsem, tehdejším konzervativním stínovým ministrem pro univerzity, aby (...) se ujistil, že se obě strany vyslovily k zajištění jeho nezávislého charakteru.“⁹ Během práce výbor organizoval mj. veřejné čtyřdenní slyšení, vyslechl si množství svědectví a navštívil třináct institucí vyššího vzdělávání, apod.¹⁰

SITUACE PLATEB VE ZKOUMANÉM ROCE 2010

Taxy vyžadované za studium ve zkoumaném v roce 2010 dosahovaly různé úrovně v různých částech země a lišily se i během tohoto kalendářního roku (květnové volby se odehrávaly v akademickém roce 2009/2010, k odhlasování navýšení školného došlo v prosinci, čili již ve školním roce 2010/2011). Anglické a severoirské univerzity mohly účtovat maximálně 3225 liber ročně, skotské univerzity měly studium pro své studenty zcela zdarma a britským studentům účtovaly 1775 liber, velšští studenti na svých univerzitách platili 1285 liber, ale ostatní Britové 3225 liber. Platilo pravidlo, že studenti z Evropské unie by měli mít všude podmínky jako ti ze Spojeného království, nicméně těm z prostoru mimo Evropskou unii mohly být účtovány univerzitou poplatky vyšší. Od září 2010 se školné díky inflaci zvedlo na částky 3290 liber v Anglii, Walesu a Severním Irsku, ve Skotsku ostatní Britové zaplatili 1820 liber.

Hned na počátku práce je potřeba zdůraznit, že o platbách a o vysokém školství obecně nerozhodovalo ve zkoumaném roce 2010 ministerstvo školství, jehož hlavním představitelem byl konzervativec Michael Gove. Agenda původního britského Ministerstva školství a kvalifikací (Department for Education and Skills) se mezi roky 2007 a 2009 rozdělila mezi dvě nově vzniklá ministerstva: Ministerstvo pro děti, školy a rodiny (Department for Children, Schools and Families) a Ministerstvo pro inovace, univerzity a kvalifikace (Department for Innovation, Universities and Skills), do něhož spadala i problematika z bývalého Ministerstva obchodu a průmyslu (Department of Trade and Industry).¹¹ V roce 2009 však zodpovědnost za agendu druhého ze jmenovaných ministerstev částečně přebralo nově vytvořené ministerstvo: Ministerstvo pro obchod, inovace a kvalifikace (Department for Business, Innovation and Skills,

⁸ GILL, John. Lord Browne to lead fees review. *Times Higher Education* [online]. 9. 11. 2009. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?sectioncode=26&storycode=409011&c=2>

⁹ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 80.

¹⁰ HUBBLE, Sue. *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*. 9. 10. 2010, House of Commons Library, SN/SP/5739 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN05739>. S. 5.

¹¹ JEŽKOVÁ, V. a kol. Školní vzdělávání ve Velké Británii. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1784-8. S. 75.

BIS), které se zabývá i problematikou vysokého školství, vzdělávání dospělých, kvalifikace, vědy a inovací. Hlavou tohoto resortu je liberální demokrat Vince Cable a jedním z ministrů tohoto oddělení je konzervativec David Willetts, který je zodpovědný konkrétně za univerzity a vědu. Byli to právě oni dva, o kterých bylo při změnách velmi slyšet. Nutno ještě podotknout, že každý z národních parlamentů má ještě své vlastní sektory, zabývající se školstvím.

SKOTSKÁ VÝJIMKA A NESTANDARDNÍ SITUACE VE WALESU

Jiný vývoj poplatků měly různé části Spojeného království, nejvíce odlišnou cestu si však vybralo Skotsko. Díky *Scotland Act 1998* mělo vlastní parlament s mocí primární legislativy v určitých oblastech, do nichž bylo zahrnuto i školství. O takovýchto zákonech si mohli tedy od roku 1999, kdy začal parlament fungovat, rozhodovat Skoti sami. Dva měsíce po začátku jeho fungování byla zřízena skupina, kterou vedl právník Andrew Cubie, jejíž zpráva (*Cubie Report*) o možnostech skotského školství přišla s „nadačním schématem“, jenž nahradilo školné jen dva roky od jeho zavedení. I od něj bylo ale také záhy upuštěno, stalo se tak po zveřejnění *Graduate Endowment Abolition (Scotland) Bill* v roce 2007 a po schválení roku 2008. Základní názor, který nesdílela pouze skotská ministryně školství Fiona Hyslop, zněl: „Věříme, že přístup ke vzdělání by měl být založen na schopnosti učit se, ne na schopnosti platit.“¹² Ve Skotsku se tedy již několik let školné na státních školách neexistuje (krom speciálního školného pro studenty z jiných částí Británie nebo ze zemí mimo EU), neplatí pro něj ani uzákoněné celobritské změny provedené v roce 2010.

Velšané mají také své shromáždění. Má však pouze pravomoci sekundární legislativy, zákony může pouze pozměňovat, ne je vytvářet (platí pro ně v Londýně odsouhlasené zákony). Stejně jako v Anglii nebo v Severním Irsku pro ně byla závazná v minulosti hranice 3000 liber ročně, velšské shromáždění však poskytovalo Velšanům grant 1890 liber. O grant se mohli hlásit i tamní studenti studující na univerzitách jinde ve Spojeném království. Změny v roce 2010 ve Walesu (stejně jako i v Severním Irsku) kopírovaly níže popisovaný anglický vývoj, Velšané však stále mohou získávat podporu od svého shromáždění.¹³

¹² SCOTTISH GOVERNMENT. Graduate endowment scrapped. *Scottish Government* [online]. 28. 2. 2008. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.scotland.gov.uk/News/Releases/2008/02/28172530>

¹³ Guardian. All Change – Guide to Fees. *Guardian*, 4. 8. 2005 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/money/2005/aug/04/highereducation.politics>

1.1.2 Poplatky na univerzitách jako předvolební téma

VELKÉ STRANY

Obě velké strany se před volbami takticky snažily vyhýbat jakémukoliv zdůrazňování problematiky vysokého školství. V důsledku toho byli před volbami studenty a představiteli profesních organizací vybízeni k formulování jasnějších stanovisek.¹⁴ Žádná z velkých stran nechtěla riskovat ztrátu voličstva ukvapenými závěry. Labouristé i konzervativci se svorně odvolávali na Brownovu zprávu, která měla rozvířít vody až v období po volbách.¹⁵

Na tuto nejednoznačnost upozorňovali i političtí sokové. Liberálně-demokratický mluvčí pro inovaci, univerzity a odborné záležitosti Stephen Williams se nechal slyšet, že Brownův výbor, za který se obě velké strany schovávaly, „není ničím jiným, než spočením mezi labouristy a konzervativci, navrženým tak, aby až do parlamentních voleb udržoval plán o rapidním zvýšení školného mimo agendu. Mandelson ukázal, že udělá cokoliv, aby umlčel jakoukoliv debatu o budoucnosti poplatků, a to jak v parlamentu, tak i v celé zemi.“¹⁶

Univerzitní školné bylo podle BBC po celou dekádu pro labouristy předmětem nepříjemných vnitřních sporů. Jejich rivalové na druhém konci se naopak mohli obávat toho, že se v hodnocení jejich strany promítne jejich zásadní obrat vstříc „nevyhnutelnosti“ účtování poplatků. Ani jedna z těchto stran tedy neinklinovala k tomu učinit zásadní rozhodnutí dříve, než bude po volbách do Dolní sněmovny.¹⁷

Předvolební manifest labouristů sice sliboval pro studenty více míst, ale takticky se nevyjadřoval k otázce, kolik vlastně by měli studenti za univerzitní vzdělání platit.¹⁸ Neméně vágní prohlášení znělo i z úst konzervativců, v jejichž slibech rovněž zaznělo

¹⁴ <http://www.nus.org.uk/en/news/news/lib-dem-and-labour-mps-would-vote-together-to-oppose-tuition-fee-rise/>

¹⁵ COUGHLAN, Sean. 'Come clean on tuition fees', students tell politicians. *BBC News*, 20. 4. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8633358.stm

A TAKÉ

NUS. 1000 candidates sign Vote for Students pledge to oppose tuition fee hike. NUS. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné

<http://www.nus.org.uk/en/news/news/lib-dem-and-labour-mps-would-vote-together-to-oppose-tuition-fee-rise/>

¹⁶ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 81.

¹⁷ COUGHLAN, Sean. What are the fees review choices? *BBC News*, 9. 11. 2009 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8351168.stm

¹⁸ LABOUR PARTY. The Labour Party Manifesto. Labour Party, 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www2.labour.org.uk/uploads/TheLabourPartyManifesto-2010.pdf>

ujištění o zvýšení počtu míst na vysokých školách, zároveň ale také to, že strana „pečlivě zváží“ výsledky Brownovy zprávy.¹⁹

Někteří labourističtí kandidáti však veřejně podepsali „Vote for Students pledge“, prohlášení organizované NUS, kde slibovali obhajovat svůj postoj proti zvyšování poplatků na vysokých školách. Kandidátů, kteří tak učinili, bylo dvě stě. Dvakrát více jmen se ale objevilo ze strany mnohem menší, od liberálních demokratů.²⁰

LIBERÁLNÍ DEMOKRATÉ

Liberální demokraté se vymezovali před volbami vůči politikám ostatních stran tím, že byli dlouhodobě zcela proti poplatkům na vysokých školách a jejich předvolební politika na tomto bodě velmi stavěla. V předchozích volbách v roce 2005 liberální demokraté budovali svou předvolební politiku na protiválečné politice a postoji proti školnému, tím si získali množství hlasů mezi muslimskou a studentskou populací, zvláště v městských oblastech²¹ a především v univerzitních městech. Oproti těmto předchozím volbám byla ale jejich politika týkající se školného poněkud pozměněna. Okamžité odmítnutí změnili na mírnější postupné šestileté odstraňování.²²

Před zraky kamer se podpisem zaručili, že zamezí jakémukoliv zvyšování školného. Mezi kandidáty, kteří podepsali osobní závazky v rámci „Vote for Students pledge“, byl i předseda strany Nick Clegg, ale i budoucí ministři, jako (později velmi důležitý) Vince Cable. Doslova v prohlášení stálo: „Zavazuji se, že budu hlasovat proti jakémukoliv zvyšování poplatků během následujícího parlamentního období a že budu tlačit na vládu, aby zavedla spravedlivější alternativu.“²³

Příslib potvrzovali i ve svém manifestu 2010, kde plánovali odstranit „nespravedlivé univerzitní školné.“²⁴ Tento opakovaně proklamovaný závazek jim byl o pár měsíců později, zejména kolem samotného hlasování o zvyšování poplatků,

¹⁹ CONSERVATIVES. Draft Manifesto 2010. Conservatives, 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://www.conservatives.com/news/news_stories/2010/01/~media/Files/Activist%20Centre/Press%20and%20Policy/Briefing%20Documents/Draft%20Manifesto/DraftSocietyManifesto.ashx

²⁰ <http://www.nus.org.uk/en/news/news/lib-dem-and-labour-mps-would-vote-together-to-oppose-tuition-fee-rise/>

²¹ JOHNSON, R. – PATTIE, C. The Local Campaigns and the Outcome. In: ALLEN, N. – BARTLE, J. *Britain at the Polls 2010*. London: SAGE Publications Ltd, 2011. ISBN 978-1-84-920-845-1. S. 210.

²² CUTTS, D. – FIELDHOUSE, E. – RUSSEL, E. The Campaign That Changed Everything and Atill Did Not Matter? The Liberal Democrat Campaign and Performamce. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5, S. 119.

²³ NUS. 1000 candidates sign Vote for Students pledge to oppose tuition fee hike.

²⁴ LIBERAL DEMOCRATS. Liberal Democstat Manifesto. Change that works for you. Building a Fairer Britain. *Liberal democrats* [online], 14. 4. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://network.libdems.org.uk/manifesto2010/libdem_manifesto_2010.pdf

připomínán z mnoha stran. V manifestu, který sliboval změny, jež měly „vystavět spravedlivější Británii“, se krom „spravedlivějších daně“, „spravedlivější budoucnosti“ s akcentem mj. na ekologickou politiku, či odstranění korupce a dalších nešvarů z politiky, liberální demokraté zaměřovali na „spravedlivější šance“ v oblasti školství, a to již na nižších stupních, kterým chtěli poskytnout více financí (zvláště v chudších oblastech), ale i vysokém školství, kde chtěli odstranit školné, aby možnost získat vysokoškolský titul byla dána každému. Touto politikou se více přibližovali labouristům než konzervativcům.²⁵ V rámci celého dokumentu mělo školství poměrně výsadní postavení, bylo jmenováno mezi hlavními domácími výzvami: „Zaprvé, musíme reformovat školství a investovat do něj, zaměřit hlavně na skandální nerovnosti ve výstupech a v příležitostech.“²⁶ Druhou z priorit bylo snoubit agendu vzdělávacích možností s novou politikou zaměstnanosti.

Strana se aktivně zaměřovala na voliče pod třicet let.²⁷ Někteří liberálně-demokratičtí kandidáti později přiznávali, že zrušení poplatků na univerzitách hrálo v jejich kampani klíčovou roli a experti se shodovali, že k jejich (mnohdy velmi těsnému) vítězství v některých obvodech, napomohla právě množina voličů – vysokoškolských studentů.²⁸ Před volbami se Národní unie studentů (National Union of Students of the United Kingdom, NUS) snažila mobilizovat velkou skupinu voličů, právě vysokoškolské studenty, aby se ve svém hlasování přiklonili k názoru, který je pro ně přijatelnější, žádnou ze stran ale nejmenovala.²⁹ Zprávy před volbami potvrzovaly, že se chystá svůj hlas odevzdat rekordní počet studentů. Byly zde také průzkumy (NUS/Endsleigh), které uváděly, že 75 % studentů bylo rozhodnuto během voleb odevzdat svůj hlas a více než dvě třetiny těchto mladých se rozhodovaly podle přístupů stran k navýšení poplatků.³⁰

---

²⁵ CUTTS, D. – FIELDHOUSE, E. – RUSSEL, E. The Campaign That Changed Everything and Atill Did Not Matter? The Liberal Democrat Campaign and Performance. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5. S. 243.

QUINN, T. – CLEMENTS, B. Realignment in the Centre: The Liberal Democrats. In: ALLEN, N. – BARTLE, J. *Britain at the Polls 2010*. London: SAGE Publications Ltd, 2011. ISBN 978-1-84-920-845-1. S. 79.

²⁶ Laws, 22 days in May, 280.

²⁷ CUTTS, D., The liberal Democstar Campaign and Performance, 119.

²⁸ BBC. Lib Dem MP Andrew George to vote against fee rise. *BBC News*, 8. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-11939349>

²⁹ COUGHLAN, 'Come clean on tuition fees', students tell politicians.

³⁰ <http://www.nus.org.uk/en/news/news/lib-dem-and-labour-mps-would-vote-together-to-oppose-tuition-fee-rise/>

1.2 Od parlamentních voleb k odhlasování zákona

1.2.1 Květnové volby a vytvoření koalice

„Události 6. - 12. května změnily britskou politiku a převrátily běžné předpoklady o vztahu mezi politickými stranami.“³¹ Liberální demokracie, která si z voleb odnášela kolem pětiny hlasů, získala v květnu 2010 23 % hlasů, což ale díky přepočtům reprezentovalo pouze 9 % křesel, tedy 57. Oproti malým stranám jsou systémem „first-past-the-post“ naopak zvýhodněny strany větší, proto Conservative Party, která obdržela 36 % hlasů, získala 47 % křesel a Labour Party s 29 % hlasů 40 % poslaneckých mandátů.³²

Zacílení liberálně-demokratických kandidátů na mladé voličstvo se nakonec projeвило: „Liberální demokraté byli v posledních letech atraktivní pro mnoho mladých voličů – Ipsos MORI odhaduje, že 30 % lidí ve věku 18-24 let volilo ve volbách právě je, a to zčásti pro jejich opozici vůči navýšení sumy školného.“³³

Žádná ze stran nedostala takový počet mandátů, aby mohla vládnout sama. Proto bylo nutné sáhnout k variantě koalice. Podle přímého účastníka vytváření koalice byly reakce lidí překvapivé, velmi pozitivní, ačkoliv existuje předpoklad, že Britové koalice, logicky zapříčiňující četné ústupky, nemají v lásce. „Přijetí médií se zdálo být velmi pozitivní. Byla nálada na změnu a vyzkoušení něčeho nového, což koalice nepochybně zastupovala.“³⁴ Jako první se nabízela koalice labouristů s (názorově ne ve všem vzdálenými) liberálními demokraty. U této „duhové koalice“ však existovalo nebezpečí, že by se mohla rozpadnout - krom dvou stran ji mělo tvořit ještě množství méně zastoupených stran, jako třeba zelení, velšští nacionalisté, atd.³⁵

Vládní koalice nakonec byla utvořena z dvou stran, které donedávna byly největšími nepřáteli ve Westminsteru,³⁶ a to i přesto, že existovalo mnoho oblastí, v nichž se strany neshodovaly. Například i v otázce vzdělání bylo více věcí, které byly

³¹ LAWS, David. *22 days in May*. London: Biteback Publishing, 2010. ISBN 978-1-84954-080-3. S. 262.

³² QUINN, T. *Realignment in the Centre*, 64 a 66.

³³ FOX, Ruth. *Five days in May: A New Political Order Emerges*. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5. S. 35.

³⁴ LAWS, *22 days in May*. 202 a 276.

³⁵ Labouristická by byla středo-levá koalice – taková mohla být ustanovena kdykoliv během 1997 - 2010 Existovaly ještě další překážky... Plány byly rozibity třemi faktory: výhra Tonyho Blaira v roce 1997, která LD podporu nepotřebovala, tribalism a nedostatek vize u vůdčích osobností v Labour Party, labouristická chyba, kdy Gordon Brown zastával funkci předsedy mezi lety 2008-10, kdy bylo jisté, že svou stranu nedovede k vítězným volbám

Tamtéž, 263.

³⁶ Tamtéž, 263.

v programech stran zastoupeny odlišně, včetně některých otázek týkajících se vysokého školství.³⁷ Před volbami, ba ani během vyjednávání, se nepředpokládal vznik takovéto koalice, a to ani v řadách samotných stran. Bylo shledáno, že je to však nejlepší způsob, jak prosadit vlastní politiku.³⁸ Lídři překvapivě velmi rozuměli, byli si podobnější než jejich strany, Nick Clegg inklinoval spíše k pravicové politice.³⁹ Liberální demokraté byli považováni za středo-levicovou stranu se středo-pravicovým vedením. I to přispělo k velkému pnutí v rámci strany (viz později).⁴⁰

Volby a následné formování koalice stran s tak odlišnými názory (nejen na školství) bylo jedním z jejích aktérů nazýváno „politickým zemětřesením“ a „pohnulo tektonickými deskami politiky.“⁴¹ Volby byly v mnohém převratné. Ukončily třináctiletou vládu Labour Party. Bylo navíc narušeno pověstné britské bipolární spektrum, když se do vlády přidal třetí, silný aktér. Stalo se tak také po dlouhých sedmdesáti letech, co byla zformována poslední koalice během druhé světové války. V roce 2010 to byla velmi překvapivá koalice, která by za předchozích vůdců nebyla možná. Novinkou bylo též, že žádný z nových lídrů tří největších stran, kteří vyjednávali o koalici, nevedl stranu do předchozích voleb v roce 2005.

K publikování koaliční dohody nová vláda dospěla 12. května 2010. Většina poselství v oblasti vysokého školství se nesla v očekávání Brownovy revize britských veřejných univerzit, konkrétně vyjádření k tématům, která se týkají potřeby zajištění dostatečně financovaného univerzitního sektoru, zlepšení úrovně výuky, nárůstu společenské mobility a zapojení většího počtu studentů ze znevýhodněných rodin (s tím spojený vylepšený systém stipendií).⁴²

V té době bylo silně pocíťováno, že „budoucnost financování vysokých škol byl problém, který rozdělával jednotlivé strany, tak i strany mezi sebou.“⁴³ Smlouva tedy hlásala, že „pokud odpověď vlády na zprávu lorda Browna bude taková, kterou liberální

---

³⁷ Tamtéž, 204.

³⁸ Tamtéž, 263.

³⁹ GRIFFITHS, *The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?*, 86.

⁴⁰ QUINN, *Realignment in the Centre: The Liberal Democrats*, S. 84.

⁴¹ LAWS, *22 days in May*, 264.

⁴² CONSERVATIVE PARTY AND LIBERAL DEMOKRAT PARTY. Conservative Liberal Democrat coalition negotiations. Agreements reached 11 May 2010. *Conservatives* [online]. 12. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.conservatives.com/News/News_stories/2010/05/Coalition_Agreement_published.aspx. S. 5.

⁴³ GRIFFITHS, *The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?*, 80.

demokraté nemohou přijmout, budou učiněna opatření umožnit liberálně-demokratickým poslancům neúčastnit se hlasování.⁴⁴

Ve svém programovém prohlášení ze dne 20. května 2010 věnovala nově vzniklá koalice konzervativců s liberálními demokraty univerzitám a navazujícímu vzdělávání samostatnou (poslední, jednatřicátou) kapitolu. Deklarovala, že britské vysoké školy považuje za nezbytnou součást silné a inovativní ekonomiky a že míní vytvořit více studentských míst a větší propojenost univerzit s průmyslem. V otázce poplatků na univerzitách bylo zmíněno, že „veřejné financování by mělo být spravedlivé a mělo by sledovat volbu studentů,⁴⁵ přehodnoceny měly být též půjčky a poplatky u kombinované formy studia. Nová vláda se zavázala publikovat více informací o cenách, příjmech absolventů vysokých škol a spokojenosti studentů různých studijních programů.⁴⁶

Zástupci obou stran, kteří si i přes své rozdílnosti velmi rozuměli, prohlásili: „Zjistili jsme, že kombinace myšlenek a přístupů našich stran vyprodukovala vládní program, který je dokonce radikálnější a obsáhlejší, než byly naše individuální manifesty.“⁴⁷

1.2.2 V očekávání doporučení Brownovy komise: diskuze a hledání alternativ školného

V období mezi květnem a říjnem, tedy mezi volbami a zveřejněním Brownovy revize školství, se otázka školného na univerzitách příliš nevyvíjela. Očekávaný zlom měl přijít až se zveřejněním dokumentu. Docházelo k dlouhodobým diskuzím a ke hledání alternativ ne příliš populárního školného.

V létě, kdy bylo téměř jisté, že bude potřeba navýšit poplatky, byly zvažovány možnosti, jakým způsobem to učinit. Na nějakou dobu silnou konkurenci možnosti školného tvořila absolventská daň, která byla preferovanou alternativou Labouristické strany, kde po ní výrazně volal předseda Ed Miliband, na čas ale i prioritou liberálně-demokratického ministra obchodu Vince Cabela, který dokonce vybízel Lorda Browna,

⁴⁴ HM GOVERNMENT. The Coalition: Our programme for government. *Britská vláda*, [online]. 12. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf. S. 32.

⁴⁵ Tamtéž, 31.

⁴⁶ Tamtéž, 31-32. Tentýž dokument je dostupný též na adrese: http://www.cabinetoffice.gov.uk/sites/default/files/resources/coalition_programme_for_government.pdf

aby se na tuto variantu ve své hloubkové analýze se svým týmem zvláště zaměřil. Studenti by platili za studium daňovým systémem, nespláceli by půjčky.⁴⁸ Absolventská daň byla také považována za přijatelnější pro studenty, jejichž jménem NUS formulovala: „Progresivní daň by byla signálem spravedlivé společnosti, kde lidé, kteří z vysokoškolského vzdělání těží nejvíce, budou také nejvíce platit.“⁴⁹ Podle organizace Million+ by jen 1% absolventská daň z příjmů nad 15000 liber mohla pomoci úplnému odstranění školného. „Jazyk školného a absolventských daní se stal pro koalici velmi citlivým tématem.“⁵⁰

Podle některých, například i ministra pro univerzity, Davida Willetse, by prospělo, kdyby se zvýšil rozsah dálkové výuky, externích, distančních kurzů, apod.⁵¹ Dávala se také šance kratším studijním programům. Některé takovéto alternativní programy již byly zavedeny, a to v roce 2003 dvouleté, na praxi orientované tzv. Foundation Degrees nebo v roce 2006 rychlostní dvouleté bakalářské programy.⁵² Vince Cable prosazoval absolvování po dvou letech, kdy by studenti výrazně ušetřili za životní náklady. Ale také možnost mít nové malé vzdělávací instituce blíže k bydlišti, aby studenti neměli vysoké výdaje za bydlení.⁵³

Objevovaly se také názory, že do 1,3 miliardového školného mohly plynout příspěvky nejen od studentů, ale například i z byznysu, od zaměstnavatelů.⁵⁴ Ti totiž velmi těží z vysokoškoláků, proto by měli být i oni přispěvateli vysokého školství.

Existovaly i návrhy rozšířit roli soukromých institucí. Ta instituce, která by se stala soukromou, by mohla účtovat více, nemusela by plnit nařízení o rozšiřování přístupu nebo udílení stipendií chudším studentům.⁵⁵

---

⁴⁷ LAWS, *22 days in May*, 277.

⁴⁸ CORNOCK, David. Could graduate tax work in Wales? *BBC News*, 15. 6. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-10653811>

⁴⁹ HARRISON, Angela. Students to face higher costs as graduate tax proposed. *BBC News*, 15. 6. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-10649459>

⁵⁰ COUGHLAN, Sean. Student fee 're-branding' warning. *BBC News*, 13. 9. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11285411>

⁵¹ R 26

⁵² BBC. Two-year honours degrees offered. *BBC News*, 18. 4. 2006. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/4918652.stm

⁵³ HARRISON, Students to face higher costs as graduate tax proposed.

⁵⁴ Bbc 6/1

⁵⁵ HARRISON, Angela. LSE rejects privatisation claim. *BBC News*, 27. 10. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11636177>

1.2.3 Klíčové zveřejnění nálezu Browne's Review

Dlouho očekávaná doporučení lorda Browna a jeho komise byla vydána 12. října 2010. Tento dokument, nesoucí název *Securing a Sustainable Future for Higher Education (Zajištění udržitelné budoucnosti pro vyšší vzdělávání)*, obsahoval doporučení, opírající se o šest principů, mezi které patřilo: zvýšení investování do vyššího vzdělávání, větší možnost volby pro studenty, dále princip, podle kterého by měl těžit z vyššího vzdělávání každý, kdo má potenciál. Čtvrtá zásada hlásala, že by nikdo neměl platit za vzdělání až do doby, kdy začne pracovat, další pak proklamovala, že platby by měly být dosažitelné. Šestý princip se opíral o to, že studenti kombinovaného studia by měli mít stejné podmínky plateb jako studenti studia denního.⁵⁶

Jinými slovy, ze zprávy jasně vyplynulo, že studenti budou platit více, protože jsou to podle Browna oni, kteří z vysokoškolského vzdělání nejvíce prosperují. Podle review by měly kurzy stát různě, proto by instituce také měly přesvědčovat, že jejich programy za to stojí. Zadruhé, větší výběr pro studenty spočíval v navýšení studentských míst. Zatřetí, mladí s potenciálem ke studiu by se měli těšit zjednodušení financování. Začtvrté, nebyly by zavedeny žádné bezprostřední platby, nýbrž až ty v době pracovního procesu. Zapáté, ceny poplatků by měly být vázány na příjem. Lidé s nejnižšími příjmy by neplatili nic, zatímco více vydělávající nejvíce; nikdo by také neměl platit déle než po dobu třiceti let. Zašesté, studentům nestudujícím v denních programech by mělo být zrušeno znevýhodňující bezprostřední školné.⁵⁷

Mezi hlavní doporučení patřilo odstranění horní hranice školného 3290 liber, které do té doby mohly univerzity účtovat, dále posunutí začátku splácení půjček, vázané ne na plat 15000 liber, nýbrž 21000 liber ročně. Zmiňovaní „part-time“ studenti by měli mít obdobné nároky na v rámci využívání Studentského finančního plánu.⁵⁸

Nejkontroverznější vyústění analýzy bylo právě odstranění horní hranice školného. V tomto případě bylo i samotným Brownem předpovídáno, že by to vedlo k

⁵⁶ THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education. *Department for Business, Innovation and Skills* [online]. 12. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/corporate/docs/s/10-1208-securing-sustainable-higher-education-browne-report.pdf>

⁵⁷ HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, S. 4-5

⁵⁸ THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education.

libovolnému nastavení velmi vysokých poplatků ze strany univerzit.⁵⁹ Poměrně radikálních změn univerzitního systému přinášela zpráva několik, navrhovala například zřízení Higher Education Council (Rady vysokých škol), zodpovídající za investice do prioritních kurzů, zajišťování kvality a přístupu ke vzdělání; ale i založení Access and Success Fund (Fondu přístupu a úspěchu), důležitého pro budoucí vysokoškoláky ze znevýhodněného prostředí a hlídající možnost svého vstupu na univerzity, které by se rozhodly účtovat více než 7000 liber ročně. Brownem bylo také navrženo nebránit novým zřizovatelům nabídnout vysokoškolské učení. Noví profesori by navíc měli projít pedagogickou kvalifikací.⁶⁰

Pro humanitní obory nepotěšující zprávou bylo to, že podle zprávy by měly být veřejným financováním, které by mělo zůstat na stejné úrovni, podporovány hlavně přírodní vědy.⁶¹ Jejich upřednostňování zmiňuje ve své analýze i Simon Griffiths, který upozorňuje, že již název „Ministry of State for Universities and Science“ odsouvá umělecké a humanitní obory na vedlejší kolej.⁶² Prioritními studijními programy byla podle Brownova týmu medicína, přírodní vědy a inženýrské obory.⁶³

Dokument se obecně zaměřuje na vážné důvody pro investování do vysokého školství i hloubkové zhodnocení dosavadního systému a nutnost reform, a to z hlediska účasti, kvality a udržitelnosti. Jako výzvu bral výbor kvalitu studia. Zjistil, že studenti již nejsou tak spokojeni s vysokoškolským studiem jako o deset let dříve a že zaměstnavatelé hlásí nedostatek dovedností u absolventů. Co se účasti na studiu týče, dokument oznamoval, že pro studenty denního studia není dostatek míst a pro ty ze studia kombinovaného chybí dostatečná podpora. Spravedlivého přístupu podle Browna zatím nebylo docíleno. Třetí výzvou bylo i řešení situace, kdy systém vysokých škol je závislý na veřejných zdrojích, které jsou ale kráceny.⁶⁴

Diskutovaná a labouristy podporovaná absolventská daň jako alternativa školného byla Brownem a jeho komisí zavržena, poněvadž by podle analýzy vedla k velké krátkodobé finanční mezeře, která by byla vyrovnána až mezi lety 2041 a 2042.

⁵⁹ COUGHLAN, Sean. Student tuition fees – Browne review urges no limits. *BBC News*, [online]. 12. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11519642>

⁶⁰ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 80.

⁶¹ Tamtéž, 81.

⁶² GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 82.

⁶³ THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education, 14.

⁶⁴ HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, 4.

Absolventská daň by také podle Browna „neposkytovala mechanismus k zlepšení studentské zkušenosti, zatímco systém půjček zmocňuje studenta jako konzumenta.“⁶⁵

1.2.4 Říjen 2010 ve znamení odpovědi vlády na Browne's Review a zveřejnění Spending Review

Po vydání Brownovy zprávy v zápětí následovala odpověď vlády. Vince Cable ve svém prohlášení (společně s Davidem Willettem) poděkoval Lordu Brownovi a před návrhy pro parlament nechal několik týdnů na vyjádření názorů z parlamentu i zvenčí. Současný stav školství označil za neudržitelný, který vyžaduje urgentní reformu; souhlasil také s Brownem, že školné by nemělo být vyžadováno přímo při studiu, aby neodradilo studenty z prostředí s průměrnými i nízkými příjmy. Plánoval také navázat na Brownův návrh posílit práva studentů kombinovaného studia. Zvažovanou horní hranici tehdy spatřoval tehdy ještě v sedmi tisících liber. Zdůraznil ale Brownův nálezný, že snad až 30 % absolventů bude platit méně než doposud, naopak nejlépe placení zaplatí zpětně až dvakrát více než nejméně vydělávající. „Absolventi vysokých škol vydělají během svého života bez problémů o 100000 liber více než ti, kteří vysokou školu neabsolvovali. Ale ne všichni absolventi z toho mohou mít takovýto prospěch. Někteří si vyberou společensky užitečnou, ale skromně placenou nebo neplacenou práci, která navíc může obsahovat výchovu dětí v rodině.“⁶⁶

Mluvčí ministra obchodu posléze vyjádřil obavy, že Labour Party, jejíž politika je „dost zmatená“, se bude snažit o průtahy parlamentních debat, a prozradil, že vláda jasně vytyčila reformy, které znamenají, že „platby absolventů budou spravedlivější a pokrokovější než které za sebou zanechala labouristická vláda.“⁶⁷ Právě po pozdržení „ukvapeného rozhodnutí“ volala Labour Party, která před zásadním krokem považovala za nutné znát detaily vládních plánů v několika oblastech: jak zajistit studentům ze znevýhodněných skupin přístup ke vzdělání, dále co znamená, že nejvyšší částka může být účtována „za výjimečných okolností“, jestli budou studentská místa limitována, atp.⁶⁸

⁶⁵ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 81.

⁶⁶ BR library – 12 – nebo přímo response???

COUGHLAN, Sean. Universities say part-time students deserve fairer deal. *BBC News*, 13. 1. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8455096.stm

⁶⁷ BBC. Willetts: 'Student fees package fair and progressive'. *BBC News*, 5. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11922457>

⁶⁸ BBC. Row grows over student fees plan details. *BBC News*, 18. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11785053>

Vládní zdroje tehdy uváděly, že ke konečnému vyjádření návrhu vlády dojde až po 20. říjnu, tedy až po „Comprehensive Spending Review,“ dokument zveřejňující nové plány vlády ohledně veřejných výdajů do různých oblastí.⁶⁹ Dokument odhalil, že se s jistotou bude muset přistoupit ke zvýšení poplatků na univerzitách, protože v sektoru dojde ke škrtnům ve výši čtyř miliard. To podle BBC odpovídalo škrtnům čtyřicetiprocentním.⁷⁰ V souladu s Brownovou revizí se mluvilo také o tom, že „díky seškrtnání grantů na výuku bude stát financovat přímo pouze vyučování přírodních věd, inženýrské obory, technologie, matematiku a možná některé jazyky.“⁷¹ V té době se ale také již mluvilo o tom, že horní hranice výše školného nastavena určitě bude. Na detaily však bylo potřeba vyčkat.

1.2.5 Formulování vládního návrhu

Samotný návrh vlády byl uveřejněn ministrem pro univerzity a vědu Davidem Willetsem o necelý měsíc později, 3. listopadu 2010. Vládní návrh hlásal: „Naše podpora studentů je v současnosti jedna z nejtěšnějších na světě. A my ji učiníme ještě pokrokovější.“⁷²

Oproti Browne's Review zde došlo k několika zásadním změnám. Předně, Brownem prosazované odstranění horní hranice, kterou by si univerzity mohly stanovit libovolně, bylo nahrazeno základní hranicí 6000 liber, přičemž „ve výjimečných případech“ mohl být limit 9000 liber. Univerzitám navíc neměla být účtována daň za vyšší míru poplatků: „V případě, že zde bude stanovena horní hranice, nevidíme potřebu, aby instituce platily zpět část absolventského příspěvku jako daň do státní pokladny, jak bylo navrhováno Brownem.“⁷³

Další významnou změnou oproti dosavadnímu stavu, avšak plně v souladu s Brownovými doporučeními, bylo stanovení začátku splácení. Vláda potvrdila hranici 21000 liber s tím, že splácení má být 9 % příjmů po dobu třiceti let, přičemž dosavadní výše byla stanovena na 15000 liber a pětadvacet let.⁷⁴ Bylo řečeno, že až čtvrtina

⁶⁹ BBC. Tories may back 'progressive' student fees compromise. *BBC News*, 10. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11509664>

⁷⁰ BBC. Spending Review: Job, marriage and student uncertainty. *BBC News*, 20. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/local/coventry/hi/people_and_places/newsid_9106000/9106748.stm

⁷¹ HARRISON, LSE rejects privatisation claim.

⁷² HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*.

⁷³ WILLETTS, David. Statement on Higher Education Funding and Student Finance. *BIS* [online], 3. 11. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/news/speeches/david-willetts-statement-on-HE-funding-and-student-finance>

⁷⁴ Tamtéž.

studentů, konkrétně těch s nejnižšími příjmy, by díky této změně měla platit dokonce méně, než jako to bylo do té doby. Lidé s vyššími příjmy by naopak neměli mít šanci splatit své dluhy v předstihu. Každé splácení nad roční rámec by bylo postihnuto přírůžkou.⁷⁵

Co se poplatků týče, každá univerzita dostala opět možnost zvolit si sama výši školného, kterou studentům vyměří, přičemž horní hranicí bylo stanoveno zmiňovaných 9000 liber ročně. Pravidlem stále bylo, že poplatky nebudou vyžadovány přímo při studiu, nýbrž až po absolvování univerzity a dosažení úrovně výdělku. Ty univerzity, které by se ale rozhodly účtovat během studia nejvyšší poplatky, musí na druhou stranu ale zajistit, aby nebyli znevýhodňováni studenti ze sociálně slabších prostředí.

S poplatky na univerzitách souvisí i systém půjček, který již Británie měla rozpracovaný. Tyto půjčky studenti mohou využívat jak k pokrytí nákladů za samotné školné, tak i na životní náklady. „Splátky budou účtovány ve výši částky devíti procent individuálního příjmu dlužníka, ne výše půjčky. (...) Například při příjmu 25000 liber ročně bude splátka pouhých třicet liber měsíčně.“⁷⁶

Změněn byl také systém studentských sociálních grantů na ubytování, stravu, apod. Studenti z rodin s příjmy do 25000 liber ročně měli nárok na grant ve výši 2900 liber, po změně již na 3250 liber (obdobně i u Browna), zatímco studenti s rodinnými příjmy do 42000 liber mohli dostat grant částečný. Nejchudším byla tedy nabídnuta tato větší podpora, naopak nárok na tento grant již neměli studenti, jejichž rodiny měly příjmy mezi 42000 a 50000 liber. Doposud mohli grantu užívat až do této o osm tisíc liber vyšší úrovně,⁷⁷ Brownova revize dokonce počítala s hranicí 60000 liber.

Ke změnám došlo i ve stipendiích. V době rozhodování platilo ještě pravidlo, že univerzity vyžadující maximální školné, poskytovali studentům ze skupin s nižšími příjmy minimální stipendium 329 liber ročně (některé dokonce i kolem tisíce), nový systém tato stipendia zcela zrušil, ale nahradil je 150milionovým Národním stipendijním programem (National Scholarship Scheme, NSS). Účast v něm měla být povinná pro instituce, které se rozhodnou účtovat studentům nad šest tisíc liber. Nejchudším studentům⁷⁸ by také fond mohl hradit jeden rok studia a podle návrhů

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*, 5.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Nejchudší studenti jsou v tomto případě definováni tak, že jsou shodnou množinou s těmi, kteří splňují určité podmínky na získávání školních jídel zdarma. Nárok by mělo mít podle Davida Willetse kolem 18000 lidí.

druhý pak samotná škola, která požaduje více než 6000 liber.⁷⁹ Vláda také nechala zřídit Úřad pro spravedlivý přístup (Office of Fair Access, OFFA), která může mj. sankcionovat školy, které i přes „přístupové dohody“ neumožňují studium lidem z prostředí s nižšími příjmy.⁸⁰

Velký důraz byl (stejně jako v Brownově zprávě) i v reformě kladen právě na možnost přístupu ke vzdělání a jeho rozšiřování, aby se mimo jiné zlepšila bilance, která v červenci 2010 vykazovala, že zatímco ze skupin privilegovaných jde na vysokou školu celá polovina mladých, ze znevýhodněných skupin je to pouhá pětina.⁸¹ Podle jiného výzkumu „lidé z „nižších socio-ekonomických prostředí“ tvoří polovinu populace Anglie, ale reprezentují pouze 29 % mladých vysokoškoláků denních programů na počátku studia.“⁸² Studie upozorňuje, že krom samotných financí u těchto skupin hraje roli, nízká motivace a vynaložené úsilí, ale i absence tradice univerzitního vzdělání v okolí. Hlavním důvodem neúčasti na univerzitách jsou nedostatečné výsledky na druhých stupních škol. Výzkum „potvrdil, že pokud zohledníme rozdílnou výkonnost na školách složených z lidí z různorodých společenských prostředí, je pravděpodobnější, že se vyváženě rozhodnou přihlásit se na univerzitu. Důsledek v politice je zřetelný. Zlepšení prvních dvou stupňů škol pro všechny je cestou ke zlepšení účasti ve vysokém školství.“⁸³

Institute for Fiscal Studies (IFS), respektovaný think tank, vypracoval analýzu vládních návrhů. Zjistil, že bohatší polovina studentů na tom bude díky vládním návrhům lépe. Dále upozorňoval, že hranice splácení je sice stanovena na 21000 liber ročně, ale odpovídá to roku 2016, což by v tehdejší době znamenalo začít splácet při dosažení příjmu 18500 liber.⁸⁴

1.2.6 Hlasování v parlamentu

Před hlasováním docházelo ještě k poslednímu formování pozic jednotlivých liberálně-demokratických poslanců. Jejich dilema tkvělo k příklonu k návrhům vlády, jejímiž byli členy, nebo naopak ke svým volebním slibům. Již od května, od období

⁷⁹ Tamtéž, 5 a 9.

A david willetts statement

⁸⁰ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*, 12.

⁸¹ Tamtéž, 7.

⁸² NAO. Widening participation in higher education. *National Audit Office*. 25. 6. 2008. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.nao.org.uk/news/0708/0708725.aspx>

⁸³ TLRP. Widening participation in higher education. *Teaching and Learning Reserach Programme*. Listopad 2008. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.tlrp.org/pub/documents/HEcomm.pdf>.

těsně po vydání koaliční dohody, se razantně proti zvyšování vyjadřoval bývalý liberálně-demokratický vůdce Sir Menzies Campbell, který pouhé zdržení se hlasování, povolené ve vládním programu, pokládal za nedostatečné, proto se rozhodl hlasovat proti této legislativě.⁸⁵ Simon Wright, jehož těsné vítězství v květnových volbách díky hlasům studentů bylo přikládáno právě záruce odmítavého postoje vůči školnému, zůstal věrný svým voličům.⁸⁶ Lorely Burt před hlasováním veřejně prohlašovala, že se volby nezúčastní. „Nasloucháme také studentům, rodičům a univerzitním skupinám, takže víte, že to nebereme na lehkou váhu.“⁸⁷ Před zasedáním bylo slyšet rovněž o názorech Andrewa George: „Některé z kompromisů, s jejichž požadovanou podobou jsme měli souhlasit, jdou dále, než bych mohl přijmout, a proto jsem se rozhodl hlasovat proti vládě a navrhovaným alternativám.“⁸⁸

Pro návrh se naopak stavěl lídr liberálních demokratů i ministr obchodu, dvě klíčové osobnosti. „Nick Clegg řekl, že ‚obrovsky lituje‘, že se nachází v situaci, kdy musí porušit slib o zrušení školného, což bylo rozhodnutí, se kterým musel velmi bojovat.“⁸⁹ Propagátor vlastní politiky, Vincent Cable, ještě týden před hlasováním připustil, že by se zdržel hlasování,⁹⁰ bezprostředně před volbou prohlašoval, že je jeho povinností hlasovat pro vlastní politiku.⁹¹

Otázka školného dlouhodoběji rozdělovala i samotné liberální demokraty - mezi sociálními a ekonomickými liberály se stupňovalo napětí.⁹² Zároveň již před volbou bylo zřejmé, že se rozporuplných reakcí strana dočká i od svých voličů, a to v podobě tisíců rozhořčených dopisů, které ze svých okrsků poslanci dostávali, ale i prudkého poklesu preferencí strany (organizace zjišťující předvolební výsledky dávala liberálním demokratům před volbami 34 % šance, těsně po jejich „zradě voličů“ pouze 7 %⁹³). I

---

⁸⁴ BBC, Row grows over student fees plan details.

⁸⁵ FOX, Five days in May, 35.

BBC. Ex-Lib Dem leader Campbell would rebel on tuition fees. *BBC News*, 28. 5. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/10174915>

⁸⁶ BBC. Norwich South Lib Dem MP to oppose student fees hike. *BBC News*, 2. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-norfolk-11899312>

⁸⁷ BBC. Solihull's Lib Dem MP 'may abstain' in fees vote. *BBC News*, 5. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-birmingham-11921859>

⁸⁸ BBC, Lib Dem MP Andrew George to vote against fee rise.

⁸⁹ VINE, Jeremy. Nick Clegg's 'regret' over student fees situation. *BBC News*, 24. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11833224>

⁹⁰ BBC. Vince Cable May Abstain from Vote on Tuition Fees. *BBC News*, [online]. 1. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11874406>

⁹¹ BBC, Lib Dem MP Andrew George to vote against fee rise.

⁹² QUINN, Realignment in the Centre: The Liberal Democrats, 78

⁹³ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 83.

strach z těchto reakcí u některých z liberálních demokratů tehdy sehrál velkou úlohu při promýšlení konečného individuálního stanoviska při hlasování o návrhu.

Samotné hlasování dne 9. prosince 2010, které se odehrávalo v napjaté atmosféře déle trvajících studentských nepokojů, dopadlo nakonec pro vládní návrh, nicméně nepříliš přesvědčivě. Koalice konzervativců s liberálními demokraty, která mívala poměrně jasnou převahu 83 křesel, zvítězila poměrně těsně: 323 ku 302 hlasům.⁹⁴ Přesila, kterou koalice mívala, se zredukovala o tři čtvrtiny, na pouhých 21 hlasů. Proti se totiž vyslovili jak někteří liberální demokraté, kteří si v rozporu mezi předvolebními sliby a loajalitou koalici vybrali raději věrnost svým voličům, tak ale i několik zástupců konzervativců. Liberální demokraté byli rozděleni na dva poměrně stejně velké tábory. Těch, kteří byli pro přijetí, bylo z 57 celkem 28,⁹⁵ mezi ně se řadil předseda strany a liberálně-demokratictí ministři, naopak proti se vyslovilo 21 poslanců,⁹⁶ mezi nimiž se nacházeli i bývalí předsedové liberálně-demokratické strany, Sir Menzies Campbell a Charles Kennedy. „Předpokládalo se, že budou volit proti, nebyl připraveni pouze nehlasovat ze strachu, aby v porovnání nevypadali špatně.“⁹⁷ Dalších osm spolučlenů vyřešilo zásadní dilema tím, že nehlasovalo nebo se volby nezúčastnilo.⁹⁸ Vincent Cable nakonec, po krátkém „zakolísání“ týden před hlasováním, však vlastní návrhy nakonec podpořil. Konzervativců, kteří nepodpořili zbytek své partaje, bylo také osm, šest hlasovalo proti a dva se zdrželi hlasování.⁹⁹ Liberální demokraté Mike Crockart a Jenny Willott také rezignovali z pozice neplacených ministerských pomocníků, aby nemuseli hlasovat pro zvyšování, obdobně učinil i

⁹⁴ Parliamentary Debates (2010) House of Commons, 20 October: col. 624.

⁹⁵ BBC. Tuition Fees: How Liberal demokrat MPs voted. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11964669>

Pro vládní návrh se vyslovili tito liberální demokraté: Danny Alexander, Norman Baker, Sir Alan Beith, Gordon Birtwistle, Tom Brake, Jeremy Browne, Malcolm Bruce, Paul Burstow, Vincent Cable, Alistair Carmichael, Nick Clegg, Edward Davey, Lynne Featherstone, Don Foster, Stephen Gilbert, Duncan Hames, Nick Harvey, David Heath, John Hemming, Norman Lamb, David Laws, Michael Moore, Andrew Stunell, Jo Swinson, Sarah Teather, David Ward a Steve Webb.

⁹⁶ Annette Brooke, Sir Menzies Campbell, Michael Crockart, Tim Farron, Andrew George, Mike Hancock, Julian Huppert, Charles Kennedy, John Leech, Stephen Lloyd, Greg Mulholland, John Pugh, Alan Reid, Dan Rogerson, Bob Russell, Adrian Sanders, Ian Swales, Mark Williams, Roger Williams, Jenny Willott a Simon Wright. (BBC. Tuition Fees: How Liberal demokrat MPs voted.)

⁹⁷ HAWKINS, Ross. Tuition fees: The cost of victory to the Lib Dems. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11964668>

⁹⁸ Mezi tyto liberálně-demokratické poslance patřili: Lorely Burt, Simon Hughes, Tessa Munt, Sir Robert Smith, John Thurso a Stephen Williams. Chris Huhne a Martin Horwood byli v onu dobu na summitu o klimatu v Mexiku.

⁹⁹ Konzervativci, kteří nenásledovali svou stranu, byli: David Davis, Julian Lewis, Andrew Percy, Jason McCartney, Philip Davies a Mark Reckless. Nehlasovat se rozhodli: Lee Scott a Tracey Couch.

konzervativec Lee Scott.¹⁰⁰ K podobně těsnému uzákonění došlo i před předchozím zvyšováním v roce 2004, kdy poměr byl dokonce 316 ku 311 hlasům. Tehdy návrh své strany nepodpořilo (nebo se nezúčastnilo) celých 90 poslanců Labour Party. Společné mělo toto hlasování se situací v roce 2010 rovněž porušení předvolebních slibů, tentokrát labouristických, a to z voleb roku 2001.¹⁰¹

Hlavní slovo měl při zahájení jednání ministr pro obchod, inovace a odborné záležitosti Vince Cable, který znovu objasňoval svou pozici k problematice. Během debaty si vzalo slovo několik konzervativců a liberálních demokratů, kteří vyjádřili svůj nesouhlas s plány koalice. Například liberální demokrat Greg Mulholland vyzýval vládu k odkladu takového rozhodnutí a připomínal, že jeho strana by neměla uspěchaně hlasovat pro něco, čemu dlouhodobě oponovala: „Je to pouze sedm měsíců od parlamentních voleb a vytvoření vlády, jsou to méně než dva měsíce, kdy jsme poprvé spatřili Brownovu zprávu a je to měsíc, jen měsíc, co vláda vyhlásila své návrhy pro vysoké školství.“¹⁰² Objasnil, že sice podporuje vládu, ale zvýšení poplatků na 9000 liber nepovažuje za kompromis. „Někdy se vlády mýlí a někdy člověk potřebuje kuráž, aby to vyjádřil. Já tak činím dnes.“¹⁰³ Konzervativec Julian Lewis vyjádřil znepokojení k perspektivám své strany a pokračoval: „I když máte politiku, která je, jak se vážně domníváte, dobrá, tak pokud neumíte přesvědčit lidi o její spravedlivosti i lidi, pak neuspěje.“¹⁰⁴

Vince Cable zmínil, že jeho strana prošla důležitou zkouškou a dodal: „Budeme pevní a bude pokračovat dál jako tým. Nedojde k žádnému vzájemnému obviňování.“¹⁰⁵ BBC zmiňuje, že „jeho politika byla vítězstvím dne. Otázkou, nad kterou by mělo mnoho liberálních demokratů popřemýšlet, je, co toto vítězství stálo jejich stranu.“¹⁰⁶ Komentátoři neopomněli zmínit, že do příštích voleb půjdou díky tomuto zásadnímu zlomu ve své politice s jinou pozicí. Ti, kteří nezměnili názor na své předvolební sliby, to dají před volbami najevo, zatímco ti, kteří nehlasovali nebo následovali vládu, budou muset obhajovat své stanovisko.¹⁰⁷ Téhož dne ministr Vince Cable prohlásil: „Myslím,

¹⁰⁰ HAWKINS, Ross. Tuition fees: The cost of victory to the Lib Dems.

¹⁰¹ BBC. Blair wins key top up fees vote. *BBC News*, 27. 1. 2004. [online]. [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3434329.stm

¹⁰² Parliamentary Debates (2010) House of Commons, 20 October: col. 564.

¹⁰³ Tamtéž, 564.

¹⁰⁴ Tamtéž, 605.

¹⁰⁵ BBC. Tuition fees vote: Plans approved despite rebellion. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11952449>

¹⁰⁶ HAWKINS, Ross. Tuition fees: The cost of victory to the Lib Dems.

¹⁰⁷ Tamtéž.

že nynější práce je snažit se vysvětlit tuto politiku zemi. Není tak hrozivá pro mladé lidi, kteří se chystají na univerzitu, jak je vykreslována.“¹⁰⁸

Volba představovala „největší výzvu, které kdy koalice čelila.“¹⁰⁹ Nezávislé zpravodajství BBC toto hlasování označilo za „přežití revolty“ a za „vzbouření“, celkem pětihodinové jednání pak za velmi ohnivé,¹¹⁰ obecně pak za porušení koaliční dohody.¹¹¹ Neméně vášnivá atmosféra vládla i před parlamentními budovami, kde byly shromážděny davy demonstrujících studentů.

Ve Sněmovně lordů byl návrh přijat 14. 12. 2010, podpořilo jej 283 členů, naopak proti se jich postavilo 215. Toto potvrzení znamenalo, že poplatky budou podle předpokladů zavedeny v září roku 2012. Zatímco jedni považovali toto navýšení za „nejspravedlivější jednání“, labouristický mluvčí naopak prohlašoval, že se jedná o privatizaci univerzit: „Toto odpolední rozhodnutí změní koncept vysokého školství; a to z veřejného blaha, za které byly v moderní historii vždy považovány, v podstatě k soukromému sektoru, definovanému tržními vztahy.“¹¹²

2. Hlavní argumenty zaznívající ve společenské a politické debatě

2.1 Argumenty pro zvýšení školného

Nejčastějším argumentem, proč by větší podíl peněz za vzdělání měl jít právě ze strany studentů, byl spojen s myšlenkou, že největší prospěch z vysokoškolského vzdělání mají právě absolventi. Vysokoškolský titul byl pokládán za nejlepší investici do života a existovaly výzkumy, že vysokoškoláci jsou lépe ohodnoceni a za svůj život vydělají v průměru o 100000 více než ti, co na univerzity nešli.¹¹³ Ministři prohlašovali, že „pokud absolvent dosáhne značného příjmu, jako je třeba 30000 liber ročně, nemůže popřít, že netěžil ze svého titulu.“¹¹⁴ Investovat do vyššího vzdělání by se podle Brownova výzkumu mělo z mnoha důvodů: „Na vyšším vzdělání velmi záleží, protože

¹⁰⁸ BBC. Tuition fees vote: Plans approved despite rebellion.

¹⁰⁹ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 75.

¹¹⁰ BBC. Tuition fees vote: Plans approved despite rebellion.

¹¹¹ GRIFFITHS, The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?, 75.

¹¹² BBC. House of Lords backs higher university fees. *BBC News*, 14. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-11988333>

¹¹³ WILLETS, David. Speech at Universities UK Annual Conference. *Department for Business, Innovation & Skills* [online]. 9. 9. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/news/speeches/david-willetts-uuk-conference>

mění životy jedinců. Absolventi vysokých škol jsou většinou zaměstnáni, těší se vyšším platům a větší profesní spokojenosti a je pro ně jednodušší měnit práci. Účast na vyšším vzdělávání umožňuje lidem ze zázemí s nižšími příjmy a jejich rodinám získat zaměstnání s vyšším postavením a zvýšit své výdělky. Absolventi se těší podstatným zdravotním výhodám – snížené pravděpodobnosti kouření, nižšímu výskytu obezity a depresí. Je méně pravděpodobné, že budou zapojeni do zločinnosti, více se angažují ve vzdělání dětí a bývají aktivní ve svých společenstvích.¹¹⁵ Význam vysokého školství byl dále hodnocen: „Na vyšším vzdělání záleží, protože je pohonem inovace a ekonomické transformace. Vysoké školství pomáhá produkovat ekonomický růst, který se pro změnu podílí na národní prosperitě. Země OECD, které rozšířily svůj vysokoškolský sektor po roce 1960, zažily rychlejší růst. Analýzy prokazovaly, že mezi roky 2000 a 2007 byl ve Spojeném království nárůst v počtu zaměstnaných absolventů univerzit zodpovědný za růst v soukromém sektoru nebo 4,2 miliardy nárůstu výroby.“¹¹⁶

Zastánci vyššího školného zdůrazňovali nutnost udržet konkurenceschopnost britských univerzit, které do té doby patřily ke světové špičce a tuto pozici si chtěly i nadále udržet. Například z deseti nejlepších univerzit světa jsou vedle osmi amerických dvě britské, britští vědci byli po amerických druhí nejcitovanější, na univerzitách probíhal úspěšný výzkum, britské univerzity si také pro jejich prestiž (ale i anglický jazyk) vybíralo velké množství zahraničních studentů. Snížení dotování ze státní kasy by bez příspěví ze strany těch, kteří ze vzdělání těží nejvíce, tedy studentů, jejich celosvětovou prestiž mohlo vážně ohrozit, protože jejich konkurenti do svých vůdčí univerzit investují miliardy liber.¹¹⁷

Nový systém byl považován za vyspělý,¹¹⁸ protože jednak nevyžadoval od studentů ani jejich rodičů platby přímo, ale až při dosažení určité úrovně mzdy, navíc reflektoval budoucí příjmy, takže neznevýhodňoval např. budoucí učitele, zdravotní

¹¹⁴ BBC. Glasgow University principal says consider graduate tax. *BBC News*, 21. 9. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-11378389>

¹¹⁵ THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education, 14.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ HUBBLE, Sue. *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*. 8. 12. 2010, House of Commons Library, SN/SP/5791 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z

<http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.parliament.uk%2Fbriefing-papers%2F5791.pdf&ei=OWW->

T9m5L4icOtPbiCo&usg=AFQjCNFD0svTA3g9U4D0XOmVXCFi5uyqwc. S. 23.

¹¹⁸ BBC. Tories may back 'progressive' student fees compromise.

sestry a další pro společnost přínosné, ale ne moc finančně ohodnocené pozice. Podle navrhovaných pravidel by nejchudší měli nakonec platit dokonce méně než dříve, naopak ti, kteří ze vzdělání vytěžili nejvíce i v podobě vysokého platu, by vrátili více.

Proti argumentu, že zvýšení školného by mohlo ovlivnit účast na vyšším vzdělání, reagovali zastánci vyšší hranice výzkumy, které potvrzovaly, že minulá zvýšení školného počty přihlášek nesnížila, ba naopak o univerzity má zájem stále rostoucí počet uchazečů. Onen rok, kdy byl návrh vlády podán, se na univerzity chystal rekordní počet studentů. Meziročně stouply stavy o 16,5 %, na VŠ se chystala polovina žen a 40 % mužů.¹¹⁹ Dokument BIS *The Impact of the 2006-07 HE Finance Reforms on Participation in Higher Education* z listopadu 2010, který stavěl na výzkumech Centre for the Economics of Education a IFS, potvrzoval, že minulé zvýšení nemělo žádný efekt na účast ve vysokém školství.¹²⁰ Obdobně dokument BIS *The Impact of Higher Education Finance on University Participation in the UK*, který zkoumal zvýšení v roce 1998 i 2006, nezaznamenal pokles u jakékoliv ze skupin studentů.¹²¹ Existovaly také názory, že si lidé vždy více váží toho, co je dražší. To mělo platit i o vzdělání.

Argumentem ke škrtům ze strany státu a k větším příspěvkům z kapes studentů, byla doba finanční krize, na níž bylo potřeba reagovat právě škrty veřejných výdajů. Ve Spending Review univerzity čelily více než čtyřmiliardovým škrtům, které znamenaly asi čtyřicetiprocentní snížení financí.¹²²

Reformy se také snažily reflektovat změny ve studentské populaci, kde vyvstala nutnost řešit především situaci se studenty kombinovaného studia, kterých přibývalo. Jen třetina studentů byla v „tradičně vysokoškolském“ věku 18-22 let, velký podíl ze studentské populace byli pracující, někteří i doma s dětmi.¹²³ Reformy mohly pomoci 43 % studentů kombinovaných programů. Zajišťovaly, aby byl unifikovaný systém a aby měli i stejné granty.¹²⁴

Změny byly považovány za dobré a přínosné, ale i zastánci někdy nalézali mezery v přiblížení výhodnosti široké veřejnosti.

¹¹⁹ COUGHLAN, Sean. 'Come clean on tuition fees', students tell politicians.

¹²⁰ BIS. *The Impact of the 2006-7 HE Finance Reforms on Participation in Higher Education*. BIS, listopad 2010, [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/research-analysis/research-reports>

¹²¹ BIS. *The Impact of Higher Education Finance on University Participation in the UK*. BIS, září 2010, [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/research-analysis/research-reports>

¹²² BBC, Spending Review: Job, marriage and student uncertainty.

¹²³ COUGHLAN, What are the fees review choices?

¹²⁴ BBC, Row grows over student fees plan details.

2.2 Argumenty proti snižování veřejných výdajů do vysokého školství a zvýšení poplatků

Odpůrci změn viděli v navyšování školného zalepování děr v rozpočtu, který vzdělávacím institucím politici razantně omezili. Mnozí považovali škrty zrovna v době krize za nelogické. Některé státy právě do vysokého školství a výzkumu i přes krizi podstatně investují, například Německo. Výzkum Institutu pro vysokoškolskou politiku (Higher Education Policy Institute, HEPI) také vyjádřil: „Je nešťastné, že se revize objevuje v době ekonomické krize vedoucí ke škrtnům veřejných výdajů a že její načasování nabízí vládě příležitost seškrtnat více než by jinak bylo nutné.“¹²⁵

Proti argumentu, že největší prospěch z titulu mají právě jednotlivci, absolventi, stavěli odpůrci myšlenku, že největší přínos z vysokoškoláků má celá společnost. Dalším argumentem proti opětovnému zvyšování byl i výsledek výzkumu, který ukazoval, že větší obnosy peněz do školství ze strany studentů rozhodně nezlepšily studentskou spokojenost.¹²⁶

Navýšení až na úroveň 9000 liber mohlo logicky vést k odlivu studentů, což byl argument, který se ozýval ze všech stran. Proti trendům s neustálým zvyšováním studentů i proti průzkumům, že minulé zvýšení počty vysokoškoláků neohrozilo, stál mj. průzkum Sutton Trust Education Charity, který ukazoval, že 80 % z 2700 studentů anglických a velšských plánovalo jít na univerzitu. Nicméně kdyby se školné prudce navýšilo na 7000 liber ročně, 45 % žáků reagovalo, že by si další vzdělání rozmysleli, při sumě 10000 liber by se jich chtělo hlásit pouze 26 %. „Výsledky varují, že podstatné zvýšení poplatků může ovlivnit zapojení studentů do vysokého školství.“¹²⁷ K obdobným výsledkům došla i unie studentů, která uveřejnila výzkum, dokládající, že dvě třetiny studentů by odradilo i školné sedmitisícové.¹²⁸

Velmi reálnou hrozbou byl, krom rozhodnutí středoškoláků vysokoškolský titul kvůli financím oželeť, i potenciální odchod britských studentů na univerzity do zahraničí, kde často mívají školství bezplatné. Nebo alespoň nižší než v Británii, a to mnohdy i několikanásobně. Evropské univerzity, které jsou ze Spojeného království

¹²⁵ THOMPSON, J. – BEKHRADNIA, B. The Independent Review of Higher Education Funding: An Analysis. *HEPI*, [online]. 15. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.hepi.ac.uk/455-1860/The-Independent-Review-of-Higher-Education-Funding--an-analysis.html>

¹²⁶ CORNOCK, Could graduate tax work in Wales?

¹²⁷ COUGHLAN, Sean. '£7,000 is crunch point' for university fees. *BBC News*. [online]. 20. 6. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/10355042>

¹²⁸ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*, 22.

dobře dostupné, často poskytují kurzy v angličtině. Tento trend se v poslední době poměrně rozmáhá, oblíbenými destinacemi jsou například Dánsko (a další severské země), Nizozemí, případně Německo, apod.

Očekával se odliv studentů do sousedního Irsku nebo do Skotska, do zemí anglicky mluvících. Oblastí sousedních, ale ke studentům, co se školného týče, milosrdnějších.

Silným argumentem proti zvyšování bylo poukazování na potenciální obrovské zadlužení studentů. Ještě před změnou se podle výzkumu mezi studenty na 139 institucích prokázalo, že průměrný dluh se pohyboval mezi pěti a šesti tisíci liber ročně, což je téměř dvojnásobek tehdejšího školného, protože jsou zde započítány i půjčky na životní náklady během studia, nižší dluhy měli jen Severním Irsku, a to ke čtyřem tisícům, ve Skotsku pak 2637 (tam se školné sice neplatí, ale studium je čtyřleté).¹²⁹ Vládly obavy, že talentovaní studenti by se mohli zaleknout vidiny například 25000 dluhů.¹³⁰ Po změně se předpokládalo, že například studenti medicíny by si mohli ze svého vzdělání odnášet dluh 70000 liber.¹³¹

Podle změn se očekával dopad hlavně na studenty ze středních vrstev. Zatímco lidé z prostředí s nejnižšími příjmy by měli v reálu platit méně než dříve, významně se zhoršila situace těchto studentů, kteří by odcházeli s „největšími dluhy“. Mnoha rodinám byl také odebrán grant (snížila se hranice z 50000 liber na 42000). To dokládala i analýza IFS.¹³²

Mnoho studentů nesouhlasících s připravovanými reformami se snažilo svůj názor vyjádřit i na demonstracích, které předcházely (ale pak i následovaly) samotnému hlasování. Některé z nich byly podporovány NUS a UCU (od vyvstalého násilí se ale unie distancovaly).

Terčem kritiky se stal posun k velmi komerčnímu přístupu ve financování vysokých škol. Na Brownovu revizi školství (a následný vládní návrh) by se mělo pohlížet jako na část dlouhodobějšího posunu k tržnímu systému.¹³³ Například literární kritik a intelektuální historik Stefan Collini například uváděl, že na školství již není názíráno jako na „veřejné blaho, vyjádřené vzdělávacím soudem a široce financované

¹²⁹ RICHARDSON, Hannah. Student debt 'to reach £25,000' for 2010 intake. *BBC News*, 12. 8. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-10952303>

¹³⁰ CORNOCK, Could graduate tax work in Wales

¹³¹ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*, 22.

¹³² Tamtéž, 23.

¹³³ GRIFFITHS, *The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way?*, 84.

veřejnými prostředky (v poslední době nahrazené relativně malými položkami). Místo toho bychom o něm měli přemýšlet jako o lehce regulovaném trhu, v němž poptávka ze strany konzumentů, ve formě studentského výběru, je suverénní a určující pro to, co je nabízeno poskytovateli služby (tj. univerzitami).¹³⁴

Takovouto marketizaci vysokého školství ostře kritizuje HEPI: bojí se o osud méně populárních univerzit, třebaže pracujících dobře, nicméně znevýhodněných například geograficky.¹³⁵ Vince Cable ale připustil zánik některých: „Uznáváme, že musí být mnohem lepší finanční disciplína a služba zákazníkům, studentům. Mnoho univerzit bylo špatně spravováno a dostalo se do nesnází a počítá se s tím, že by mohlo dojít k zavření nebo ke sloučení.“¹³⁶

Díky změnám, které navrhla Brownova zpráva i návrh vlády, také vzrůstaly obavy z uzavírání celých oborů, zvláště těch s neprioritními kurzy, ale i celých vzdělávacích institucí, ale i ze ztráty pozice centra světové vzdělanosti.¹³⁷ Tyto obavy z likvidace „neprivilegovaných oborů“ se týkaly hlavně těch humanitních. Trend snižování výdajů do takovýchto odvětví není jen britským specifíkem, nýbrž fenoménem téměř celoevropským. Naopak menších dotací se nemusí bát obory inženýrské, medicínské, přírodní vědy, apod., ty již v Brownově Review dostaly výjimku.

Množství studentů vyjadřovalo svoje rozhořčení a argumentovalo, že politici, na rozdíl od nich, vystudovali zdarma a nezatížili se na celý život dluhy. „Univerzita vám do života dává obrovské dovednosti a nezávislost a naučíte se hodně o sobě samém. Bylo by velmi smutné, kdyby někteří studenti neměli možnost zakusit to jen kvůli finančnímu aspektu.“¹³⁸

Někteří upozorňovali, že vláda nepočítala s tím, že by mnoho univerzit využilo právě horní hranici.¹³⁹ Tím se i vládě mohly ohromně zvýšit výdaje, protože je to ona, kdo platí za studenty, kteří mají půjčku a začnou splácet později. Z toho plyne dále, že by vláda mohla být nucena například omezit počty studentů na univerzitách. HEPI

¹³⁴ COLLINI, Stefan. Browne's Gamble. *London Review of Books* [online]. 4. 11. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.lrb.co.uk/v32/n21/stefan-collini/brownes-gamble>

¹³⁵ THOMPSON, J. – BEKHRADNIA, B. The Independent Review of Higher Education Funding: An Analysis. *HEPI*, [online]. 15. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.hepi.ac.uk/455-1860/The-Independent-Review-of-Higher-Education-Funding--an-analysis.html>

¹³⁶ HUBBLE, *Reform of higher education funding in England*, 27.

¹³⁷ HUBBLE, *Reform of higher education funding in England*, 17.

¹³⁸ BBC. Coventry debates the Browne Report on university fees. *BBC News*, 12. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/local/coventry/hi/people_and_places/newsid_9081000/9081537.stm

¹³⁹ Deník Guardian posléze zjistil, že průměrné školné by mělo být téměř maximální, 8629 liber ročně.

varoval, že výlohy státní pokladny budou podle vládního zákona mnohem vyšší, než se předpokládalo. Upozorňoval také, že vláda odhadovala výdělky absolventů příliš vysoké a také nepočítala s tím, že by se našlo mnoho univerzit, které by účtovaly nejvyšší školné.¹⁴⁰

2.3 Pozice politických a profesních organizací

Z Byla to sice Labour Party, kdo před lety zavedl školné a o několik let později jej i zvýšil, tentokrát se strana nalézala v opozici, a to i proti zvyšování poplatků. Stínový ministr průmyslu a obchodu John Denham ve svém rozhovoru pro BBC řekl: „I kdyby se univerzitám zkrátily prostředky způsobem, kterým se redukuje jiné veřejné služby, studenti by čelili placení ne více než 4000 liber.“¹⁴¹ Lídr strany Ed Miliband byl znám svými postoji, upřednostňujícími absolventskou daň. Vyjadřoval nelibost ke změnám spějícím ke komercializaci školství, jejíž nadvláda zašla příliš daleko.¹⁴² Stínový ministr školství labouristů Andy Burnham upozorňoval na změnu názoru liberálních demokratů a varoval, že to zboří důvěru v politiky. „Velmi se bojím, že směřujeme vybudování univerzitního systému, který je pro obyčejné rodiny nedostupný.“¹⁴³

Oficiální reakcí na Browne's Review byla odpověď stínového ministra obchodu Johna Denhama, který sice obhajoval, že studenti by měli mít spoluúčasť na svém vzdělání, ale systém by se měl vyvarovat toho, aby si studenti vybírali kurzy podle jejich ceny. Upozorňoval také na celoživotní zadlužení, zvláště u lidí s ne příliš placenými pozicemi. „Zpráva Lorda Browna si zaslouží pečlivé studium, ale její výsledky vypadají, že reflektují naději, že koaliční vláda seškrtná výdaje do vysokého školství o dvě třetiny. Jsou to masivní škrty dokonce i v porovnání s koaličním plánem snížit výdaje o 25 %. Vysoké školství je hlavní pohon růstu a inovací a potřebuje finanční podporu od veřejného i soukromého sektoru.“¹⁴⁴

V práci důkladněji probíraná liberální demokracie vsadila před volbami na politiku proti školnému: „Liberální demokracie je jedinou stranou, která věří, že univerzity by měly být zdarma a každý, kdo má dovednosti studovat, by měl mít možnost jít na

¹⁴⁰ BBC. Row grows over student fees plan details.

Při původních výpočtech se vycházelo z předpokladu, že školné na univerzitách bude v průměru činit 7500 liber, nikoli zhruba 8685, čemuž později vše nasvědčovalo.

¹⁴¹ BBC. Tuition fees vote: Plans approved despite rebellion.

¹⁴² SHEPHERD, Mandelson hints tuition fees could rise.

¹⁴³ BBC, Tories may back 'progressive' student fees compromise.

¹⁴⁴ HUBBLE, *Reform of higher education funding in England*, 14.

univerzitu a neměl by být odrazován výdaji.¹⁴⁵ Strana před volbami představovala svůj finanční plán na postupné šestileté odstranění poplatků.¹⁴⁶ Po zveřejnění Browne's Report někteří liberální demokraté snížení hranice, a to pod 7000 liber (doslova: „čím nižší hranice, tím těžší a lepší hranice“), a zvýšení začátku splácení – z navrhovaných 21000 na 26000.¹⁴⁷ Později byla strana obviňována ze svého obratu a „absolutní zrady voličů.“¹⁴⁸

Představitelé sdružení britských univerzit, které zastupovala organizace Universities UK (UUK), byli podle své tiskové zprávy spokojeni s výsledky Brownovy zprávy. Mnohé univerzity si již dlouhodobě přály navýšení, například na 5000 nebo 7000 liber.¹⁴⁹ Důležité pro ně bylo, že platby nebudou studenty a jejich rodiče zatěžovat během doby studia a spodních 20 % lidí bude dokonce platit méně a jen horních 40 % zaplatí plnou částku. Uznávali závažnost rozhodnutí, kdy jiné alternativy by mohly dojít k redukcí studentských míst nebo k návratu do období podfinancování vysokého školství, což by obojí mělo velký negativní dopad na studenty, univerzity a ekonomiku.¹⁵⁰ Prezident UUK vyjádřil souhlas se změnami po vydání vládního návrhu, publikovaný ve výmluvném článku *Zvednout školné, nebo podvést celou generaci: „Vláda si zvolila systém, který staví na logice systému zavedeného v roce 2006. Může zajistit dlouhodobou finanční udržitelnost vysokého školství. Studentovi jako konzumentovi dává větší moc a do středu systému dává studentkou nabídku.“*¹⁵¹

Russel Group, která sdružovala nejprestižnější britské univerzity, co nejvyšší školné vítala, protože dosavadní financování univerzit považovala za nedostatečné. Britské vzdělávací instituce by měly být schopné čelit globální konkurenci. Skupina podle své tiskové zprávy uvítala návrh odstranění horní hranice poplatků. Podporovala reformy, oceňovala navrhovanou solidaritu s chudšími studenty, rovnováhu mezi tím, co člověk v univerzitním vzdělání získá a co by mu měl zpětně vrátit, i snahu zachovat světovou prestiž univerzit, která by podle nich bez vyšších příspěvků nebyla možná.¹⁵²

Organizace sdružující univerzity vzniklé na přelomu tisíciletí, tzv. Million +, hlásala, že „studenti a absolventi budou vyžadovat ujištění, že nebudou žádání platit

¹⁴⁵ Tamtéž, 43.

¹⁴⁶ Tamtéž, 24.

¹⁴⁷ Tamtéž, 14-15.

¹⁴⁸ BBC, Tories may back 'progressive' student fees compromise.

¹⁴⁹ COUGHLAN, What are the fees review choices?

¹⁵⁰ HUBBLE, *Reform of higher education funding in England*, 15.

¹⁵¹ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student*, 25.

¹⁵² HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, 15

více jen kvůli škrtům ve veřejných výdajích.¹⁵³ Domnívala se, že studentská zkušenost určitě nebude zlepšena. Školství i studentům by podle nich rozhodně pomohla absolventská daň, jejíž výhody pro ně byly nesporné a spravedlivé.¹⁵⁴ Vládní návrh vyvolal mnohé otázky týkající se osudu absolventů z prostředí s nižšími příjmy, kteří budou muset platit mnohem více, ale také otázky ohledně možnosti účasti na vyšším vzdělání, která se podle nich nerozšiřuje.¹⁵⁵

1994 Group (15 menších, na výzkum zaměřených univerzit) při zadávání Brownovy revize vysokého školství volala po tom, aby výsledky studenty neodradily od studia a zároveň zlepšily studentskou zkušenost.¹⁵⁶ Skupina později podporovala změny ve studentské podpoře, ale byla znepokojena řešením otázky rozšiřování účasti.

Reakce samotných studentů, jejichž mluvčím byla Národní unie studentů, byla velmi negativní. NUS, která byla dlouhodobým odpůrcem zvyšování, upozorňovala na výzkumy, odhalující jen nepatrné sympatie veřejnosti k jakémukoliv zvyšování školného,¹⁵⁷ které považovala za nepopulární a zpátečnické.¹⁵⁸ Po zveřejnění výsledků Brownovy zprávy reagovala studentská unie poměrně radikálně a vyzývala vládu, aby zvažila i jiné alternativy ke zvyšování školného. „Návrhy Lorda Browna jsou naprosto mimo realitu veřejného mínění a riskují s naší budoucností.“¹⁵⁹ Po zveřejnění návrhu vlády NUS vyzývala studenty k projevení nesouhlasu.

Universities and Colleges Union (UCU) se rovněž stavěla proti školnému a navrhovala, aby na vzdělání přispívali více zaměstnavatelé.¹⁶⁰ UCU výsledky Brownovy komise považovala za „poslední hřebíček do rakve“, kdy vzdělání žáků dosáhne světového maxima (ohromné částky 40000-70000 liber), a varovala před zavíráním oddělení i celých univerzit. „Tyto návrhy oslabí naši pozici jako celosvětového centra vzdělanosti.“¹⁶¹

¹⁵³ BBC. Review of student fees launched.

¹⁵⁴ HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, 16

¹⁵⁵ HUBBLE, *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*, 24.

¹⁵⁶ BBC. Review of student fees launched.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ COUGHLAN, Student fee 're-branding' warning.

¹⁵⁹ HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, 17

¹⁶⁰ HUBBLE, *Reform of higher education funding in England*, 49.

¹⁶¹ HUBBLE, *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*, 17

Závěr

Hlasování o dalším navýšení poplatků, kterým Británie posunula hranici nejvyšší studentské finanční spoluúčasti na vzdělání v rámci Evropy, probíhalo v poměrně nové situaci. Po parlamentních volbách, které přinesly obrat po třináctileté vládě labouristů, byla po pětadesáti letech pouze bipolární politiky vytvořena koalice, navíc složená z původních rivalů liberálně-konzervativních. Toto netradiční spojení se zdálo být až překvapivě stabilním, vzdělávací politika ale více než jiné problémy narušila toto pouto. Přispěla ale i k pnutí v rámci stran (například rozporům mezi sociálním a ekonomickým křídlem liberálních demokratů).

Velkou roli sehrála otázka poplatků za školství před volbami, kdy podle výzkumů byla pro mnohé klíčovou při rozhodování o udělení hlasu. Do jisté míry napomohla liberálním demokratům, kteří se ve svém stranickém manifestu, ale i veřejně osobními prohlášeními zavazovali hlasovat proti jakémukoliv navýšení poplatků. Oproti kampani před pěti lety ale již nehlásali okamžité zrušení školného, nýbrž pozvolné šestileté odbourávání. Příklon hlavních představitelů strany k návrhům konzervativců o zvýšení byl později pokládán za „zradu voličů“. To později vedlo k protestům a poklesu preferencí z důvodu ztráty věrohodnosti strany.

Na rozdíl od liberálních demokratů se obě větší strany snažily problematice ve svých volebních kampaních vyhnout a takticky vyčkávaly na výsledky revize Brownovy komise, která se zaměřovala na budoucnost financování vysokoškolských institucí jejíž doporučení pro univerzity později staly hybnou silou dalšího vývoje.

Při několikaměsíčních debatách, které vyplňovaly prostor mezi květnovým zformováním vlády a očekávaným říjnovým vydáním Brownovy zprávy, již bylo jisté, že mezery v rozpočtu pro vysoké školy budou muset být vyplněny jinak. Byly tedy zvažovány i různé jiné alternativy ke zvyšování školného. Velké naděje byly vkládány do možnosti absolventské daně, která byla přijatelnější jak pro labouristy a některé profesní organizace, tak načas i pro hlavu rezortu, Vince Cabela. Její šance na úspěch však byly později utnuty Brownovou zprávou. Přemýšlelo se také o blízkých pobočkách univerzit, zkrácených kurzech (obojí by studentům alespoň snížilo finanční náročnost na živobytí), rozpracovávaly se i možnosti soukromých škol, různých dálkových programů, apod.

Dynamický spád ale události nabraly po zveřejnění Brownovy zprávy, která krom samotné výše spolufinancování ze strany studentů, kde navrhovala libovolně nastavené ceny školného každé z univerzit, řešila i zrovnoprávnění studentů kombinovaného studia, jichž stále přibývalo, a zaváděla „spravedlivější“ systém založený na splácení půjček podle výše výdělků, apod.

Během těchto dvou měsíců stihlo vyjít „Spending Review“, které masivně seškrtilo výdaje pro univerzity, tím i zásadně ovlivnilo podobu návrhu vlády, který následoval hned o dva týdny později. Snahy labouristů pozdržet „překotné“ rozhodnutí a vyčkat na další detaily a průzkumy neuspěly, reformní návrh vlády byl odsouhlasen hned další měsíc po zveřejnění, a to i přes „rebelující“ postoj některých liberálních demokratů i několika konzervativců. Již v době rozhodnutí, kdy se mnozí liberální demokraté rozhodli nerespektovat své předvolební sliby i osobní závazky, potvrzené před kamerami, a upřednostnili nakonec loajalitu vládě, bylo zřejmé, že tím ztrácejí množství voličů.

Po zveřejnění Browne's Review nestihly uběhnout ani dva měsíce a parlament, který jinak převzal většinu zásad Brownových doporučení, odsouhlasil dokonce trojnásobné navýšení poplatků za studium, na 9000 liber ročně (při kurzu z jara 2012 tedy přibližně 270000 korun), přičemž platby v době rozhodnutí byly 3290 liber ročně (necelých 100000 korun).

Samotné hlasování se stalo velkou zkouškou pro novou koalici. Koalice, která měla doposud ve sněmovně převahu 84 hlasů, prosadila návrh poměrně těsně, a to díky „rebelujícím“ poslancům z řad konzervativců, ale hlavně liberálních demokratů, kteří se snažili dostát svým předvolebním slibům, které jim v některých případech vynesly vítězství díky podpoře mladého voličstva. Změny v placení byly stanoveny na akademický rok 2012/2013.

Mezi hlavní argumenty na zvýšení studentského podílu na vzdělávání, patřilo zajištění globální konkurenceschopnosti britských univerzit (jež patřily ke světové špičce), a to i v dobách finanční krize, kdy je potřeba seškrtnat veřejné výdaje ve vysokém školství. Obavy, že by došlo k poklesu zájmu o univerzitní vzdělání, byly vyvraceny průzkumy dlouhodobých trendů, které vykazovaly neustálý růst přihlášek na univerzity, a to i přes předchozí zvyšování školného. Mělo se také za to, že největší prospěch z titulu mají právě absolventi, tak by to měli být oni, kdo budou univerzity

spolufinancovat, protože pro ně to byla nejlepší investice do života. Systém byl také podle zastánců velmi vyspělý, protože zohledňoval budoucí příjmy absolventů, reflektoval ale i změny ve studentské populaci, kdy po mnoha letech zrovnoprávněoval (i co se studentských půjček týče) studenty kombinovaného studia, kterých neustále přibývá.

Odpůrci naopak viděli ve zvyšování příspěvku od studentů zalepování děr v rozpočtu. Podle nich také neměli prospěch z vysokoškolského studia jen jednotlivci, ale zejména zaměstnavatelé i celá společnost. Předkládal také argumenty, které ukazovaly, že s předchozím zvýšením přispívání do vysokého školství nedošlo ke zvýšení spokojenosti studentů. Za velkou hrozbu byl pokládán velký odliv studentů, kteří se buď rozhodnou na vysokou školu nejit vůbec, nebo vyhledají kurzy ve Skotsku či Irsku, nebo dokonce jinde v Evropě či ve světě, kde jsou zřizovány čím dál hojněji programy v anglickém jazyce. Jako hrozbu odpůrci viděli i téměř celoživotní zadlužení studentů. Studenti také argumentovali, že politici, kteří odsouhlasili zákon, sami vystudovali zadarmo. Očekával se také neblahý dopad na studenty ze středních vrstev, kteří, naopak od některých výhod, které získali nejchudší studenti, byli v mnohém oproti tehdejšímu systému znevýhodněni. Panovaly obavy z přílišné komercializace vysokého školství, ale i z uzavírání některých oborů i celých univerzit.

Summary

The issue tuition fee increase discussed in 2010 was very important for the 2010 election results because the student population contributed to the votes of the parties that opposed the fees. Pre-election promises of Liberal Democrats stated that they will try to abolish tuition fees within six years, on the other hand, there was little (and ambiguous) evidence of interest in this issue among the big parties' platform. During the period from May to June, alternatives to tuition fees were discussed, because it was certain there will be some need of money for university field. This took place only after the general elections and hence creating a surprising coalition of Conservatives and Liberal Democrats. Among the alternatives, graduation tax was the most significant. The Labour Party and its leader, Ed Milliband, and Vince Cable, Liberal Democrat and a Business Secretary, pushed to focus on this alternative. The latter had also asked Sir

John Browne, who was preparing his Independent Review of Higher Education Funding in his research.

A more dynamic period followed after publishing Browne's Review which stated many recommendations for the future of British higher education. Among them, setting no cap on fees, appeared. Two weeks later, Spending Review revealed massive cuts in funds for universities. Almost immediately, the Government published its proposals which stated that the fees can rise up to 9000 pounds a year (in 2010/2011 the maximum was 3290). Universities can set the fixed amount. "In exceptional cases" they can charge a maximum amount but they must provide wider access. Most of this legislation was taken from Browne's Review, such as the idea of student loans (no upfront payments), grants (they will be advantageous for the poorest, but, in comparison with the current state, worse for middle-income students). There was also a focus on a "progressive approach" for equal rights for part-time students and support of the poorest.

The preparation of this controversial step caused a lot of public discussion. Political and profession organization as well as students expressed their argument for and against the increase. The biggest arguments for the need to charge students more was an effort to keep the global competitiveness of British universities. Moreover, no students and their parents will suffer by upfront payments – they will start to pay when earning above 21000 pounds a year (some lower-paid will refund even more than they borrowed). The big argument was that education should be paid by those who benefit most (according to some researches, graduates earn 100000 pounds more during their lifetime than non-graduates). The next one said that the previous increase didn't deter students from entering the university. On the other hand, many people were afraid that it will cause outflow of students, massive lifelong debts, discourage talented students, lead to market-based higher education sector, or closure of many courses or even universities.

Použitá literatura

PRIMÁRNÍ ZDROJE

- BAKER, Simon. Graduate tax ruled out as 'unworkable' *Times Higher Education* [online]. 23. 9. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?storycode=413594>
- BBC. Blair wins key top up fees vote. *BBC News*, 27. 1. 2004. [online]. [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3434329.stm
- BBC. Cameron says 'too few police' attended student protests. *BBC News*, 11. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11732464>
- BBC. Coventry debates the Browne Report on university fees. *BBC News*, 12. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/local/coventry/hi/people_and_places/newsid_9081000/9081537.stm
- BBC. Ex-Lib Dem leader Campbell would rebel on tuition fees. *BBC News*, 28. 5. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/10174915>
- BBC. Glasgow University principal says consider graduate tax. *BBC News*, 21. 9. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-11378389>
- BBC. House of Lords backs higher university fees. *BBC News*, 14. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-11988333>
- BBC. Lib Dem MP Andrew George to vote against fee rise. *BBC News*, 8. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-11939349>
- BBC. Norwich South Lib Dem MP to oppose student fees hike. *BBC News*, 2. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-norfolk-11899312>
- BBC. NUS president condemns the violence during tuition protest. *BBC News*, 10. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-11728264>
- BBC. Review of student fees launched. *BBC News*, [online]. 9. 11. 2009. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8350051.stm
- BBC. Row grows over student fees plan details. *BBC News*, 18. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11785053>
- BBC. Solihull's Lib Dem MP 'may abstain' in fees vote. *BBC News*, 5. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-birmingham-11921859>
- BBC. Spending Review: Job, marriage and student uncertainty. *BBC News*, 20. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/local/coventry/hi/people_and_places/newsid_9106000/9106748.stm
- BBC. Tories may back 'progressive' student fees compromise. *BBC News*, 10. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11509664>

- BBC. Tuition fees vote: Plans approved despite rebellion. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11952449>
- BBC. Tuition Fees: How Liberal Democrat MPs voted. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11964669>
- BBC. Two-year honours degrees offered. *BBC News*, 18. 4. 2006. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/4918652.stm
- BBC. University Funding. *BBC News* [online]. 6. 10. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11483638>
- BBC. Willetts: 'Student fees package fair and progressive'. *BBC News*, 5. 12. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11922457>
- BIS. The Impact of Higher Education Finance on University Participation in the UK. BIS, září 2010, [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/research-analysis/research-reports>
- BIS. The Impact of the 2006-7 HE Finance Reforms on Participation in Higher Education. BIS, listopad 2010, [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/policies/higher-education/research-analysis/research-reports>
- CHOWDRY, H. – DEARDEN, L. – WYNESS, G. Graduate tax: remedy, reform or rebrand? *Institute for Fiscal Studies* [online]. Červenec 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.ifs.org.uk/publications/5204>
- COLLINI, Stefan. Browne's Gamble. *London Review of Books* [online]. 4. 11. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.lrb.co.uk/v32/n21/stefan-collini/brownes-gamble>
- CONSERVATIVE PARTY AND LIBERAL DEMOCRAT PARTY. Conservative Liberal Democrat coalition negotiations. Agreements reached 11 May 2010. *Conservatives* [online]. 12. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.conservatives.com/News/News_stories/2010/05/Coalition_Agreement_published.aspx
- CONSERVATIVES. Draft Manifesto 2010. *Conservatives*, 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://www.conservatives.com/news/news_stories/2010/01/~~/media/Files/Activist%20entre/Press%20and%20Policy/Briefing%20Documents/Draft%20Manifesto/DraftSocietyManifesto.ashx
- CORNOCK, David. Could graduate tax work in Wales? *BBC News*, 15. 6. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-10653811>
- COUGHLAN, Sean. '£7,000 is crunch point' for university fees. *BBC News*. [online]. 20. 6. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/10355042>
- COUGHLAN, Sean. 'Come clean on tuition fees', students tell politicians. *BBC News*, 20. 4. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8633358.stm
- COUGHLAN, Sean. Student fee 're-branding' warning. *BBC News*, 13. 9. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11285411>
- COUGHLAN, Sean. Student tuition fees – Browne review urges no limits. *BBC News*, [online] 12. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11519642>

- COUGHLAN, Sean. Universities say part-time students deserve fairer deal. *BBC News*, 13. 1. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8455096.stm
- COUGHLAN, Sean. What are the fees review choices? *BBC News*, 9. 11. 2009 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8351168.stm
- CURTIS, Polly. Scrap fees and bring in graduate tax, says university chief. *Guardian* [online]. 9. 9. 2009. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/education/2009/sep/09/fees-graduate-tax-malcolm-grant>
- GILL, John. Lord Browne to lead fees review. *Times Higher Education* [online]. 9. 11. 2009. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?sectioncode=26&storycode=409011&c=2>
- Guardian. All Change – Guide to Fees. *Guardian*, 4. 8. 2005 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/money/2005/aug/04/highereducation.politics>
- Guardian. All Change – Guide to Fees. *Guardian*, 4. 8. 2005 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/money/2005/aug/04/highereducation.politics>
- HARRISON, Angela. LSE rejects privatisation claim. *BBC News*, 27. 10. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11636177>
- HARRISON, Angela. Scotland eyes Browne review on student fees. *BBC News*, 10. 10. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11501581>
- HARRISON, Angela. Students to face higher costs as graduate tax proposed. *BBC News*, 15. 6. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-10649459>
- HARRISON, Angela. Universities facing first budget cuts in years. *BBC News*, 18. 3. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/education/8573432.stm
- HAWKINS, Ross. Tuition fees: The cost of victory to the Lib Dems. *BBC News* [online]. 9. 12. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-11964668>
- HEFCE. A guide to UK higher education. *Higher Education Funding Council for England* [online]. Zář 2009. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.hefce.ac.uk/pubs/year/2009/200932/>
- HEFCE. Guide to funding: How HEFCE allocates its funds. *Higher Education Funding Council for England* [online]. Zář 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.hefce.ac.uk/pubs/year/2010/201024/>.
- HEFCE. Recurrent grants for 2010-11. *Higher Education Funding Council for England* [online]. Březen 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.hefce.ac.uk/pubs/year/2010/201008/>
- HESA. Income of Higher Education Institutions. Press Release 145. *Higher Education Statistics Agency* [online]. 13. 4. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.hesa.ac.uk/index.php/content/view/1675/161/>

- HM GOVERNMENT. The Coalition: Our programme for government. *Britská vláda*, [online]. 20. 5. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://www.direct.gov.uk/prod_consum_dg/groups/dg_digitalassets/@dg/@en/documents/digitalasset/dg_187876.pdf
- <http://www.nus.org.uk/en/news/news/lib-dem-and-labour-mps-would-vote-together-to-oppose-tuition-fee-rise/>
- LABOUR PARTY. The Labour Party Manifesto. Labour Party, 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www2.labour.org.uk/uploads/TheLabourPartyManifesto-2010.pdf>
- Liberal Democrat conference: Vince Cable speech in full. *Guardian* [online]. 22. 9. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/politics/2010/sep/22/vince-cable-full-speech>
- LIBERAL DEMOCRATS. Liberal Democrat Manifesto. Change that works for you. Building a Fairer Britain. *Liberal democrats* [online], 14. 4. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z http://network.libdems.org.uk/manifesto2010/libdem_manifesto_2010.pdf
- NAO. Widening participation in higher education. *National Audit Office*. 25. 6. 2008. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.nao.org.uk/news/0708/0708725.aspx>
- NUS. 1000 candidates sign Vote for Students pledge to oppose tuition fee hike. NUS. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné
- Parliamentary Debates (2010) House of Commons, 20 October. [online]. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201011/cmhansrd/chan88.pdf>.
- RICHARDSON, Hannah. Student debt 'to reach £25,000' for 2010 intake. *BBC News*, 12. 8. 2010. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-10952303>
- RIDDELL, Mary. Universities will get less and graduates will pay more. *Telegraph*, [online]. 18. 9. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/liberaldemocrats/8010479/Vince-Cable-interview-Universities-will-get-less-and-graduates-will-pay-more.html>
- SCOTT, Peter. A graduate tax is illogical – why not a tax on A-levels? *Guardian* [online]. 20. 7. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/education/2010/jul/20/graduate-tax-illogical-universities>
- SCOTTISH GOVERNMENT. Graduate endowment scrapped. *Scottish Government* [online]. 28. 2. 2008. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.scotland.gov.uk/News/Releases/2008/02/28172530>
- SHEPHERD, Jessica. Mandelson hints tuition fees could rise. *Guardian* [online]. 27. 7. 2009. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.guardian.co.uk/education/2009/jul/27/mandelson-hints-tuition-fees-could-rise>.
- THE INDEPENDENT REVIEW ON HIGHER EDUCATION AND STUDENT FINANCE. Securing a Sustainable Future for Higher Education. *Department for Business, Innovation and Skills* [online]. 12. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/corporate/docs/s/10-1208-securing-sustainable-higher-education-browne-report.pdf>

THOMPSON, J. – BEKHRADNIA, B. The Independent Review of Higher Education Funding: An Analysis. *HEPI*, [online]. 15. 10. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.hepi.ac.uk/455-1860/The-Independent-Review-of-Higher-Education-Funding--an-analysis.html>

TLRP. Widening participation in higher education. *Teaching and Learning Reserach Programme*. Listopad 2008. [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.tlrp.org/pub/documents/HEcomm.pdf>.

UCAS. Decade ends with record student numbers. *Universities and Colleges Admission Service* [online]. 21. 1. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.ucasmedia.com/whatsnew/newsarchive/2010/21jan>

Universities UK. Higher Education in facts. *Universities UK* [online]. Srpen 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/HigherEducationInFactsAndFiguresSummer2010.pdf>. ISBN 978 1 84036 235 0

Universities UK. Higher Education in facts. *Universities UK* [online]. Srpen 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/HigherEducationInFactsAndFiguresSummer2010.pdf>. ISBN 978 1 84036 235 0

Universities UK. Variable tuition fees in England: assessing their impact on students and higher education institutions. *Universities UK* [online]. Říjen 2009. [cit. 2010-04-30] Dostupné z http://www.universitiesuk.ac.uk/Publications/Documents/VariableTuitionFees_FourthReport.pdf ISBN 978 1 84036 214 5

VINE, Jeremy. Nick Clegg's 'regret' over student fees situation. *BBC News*, 24. 11. 2010 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bbc.co.uk/news/education-11833224>

WILLETTS, David. Speech at Universities UK Annual Conference. *Department for Bussines, Innovation & Skills* [online]. 9. 9. 2010. [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/news/speeches/david-willetts-uuk-conference>

WILLETTS, David. Statement on Higher Education Funding and Student Finance. *BIS* [online], 3. 11. 2010. [cit. 2010-05-03] Dostupné z <http://www.bis.gov.uk/news/speeches/david-willetts-statement-on-HE-funding-and-student-finance>

SEKUNDÁRNÍ ZDROJE

CUTTS, D. – FIELDHOUSE, E. – RUSSEL, E. The Campaign That Changed Everything and Atil Did Not Matter? The Liberal Democrat Campaign and Performamce. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5

FOX, Ruth. Five days in May: A New Political Order Emerges. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5

GRIFFITHS, Simon. The Con-Lib Agenda in Education: Learning the Hard Way? In LEE, S. – BEECH, M. *The Cameron-Clegg Government - Coalition Politics in an Age of Austerity*. Palgrave Macmillian, 2011. S. 75-88. ISBN 023029071X.

HEATH, Oliver. The Great Divide: Voters, Parties, MPs and Expenses. In: ALLEN, N. – BARTLE, J. *Britain at the Polls 2010*. London: SAGE Publications Ltd, 2011. ISBN 978-1-84-920-845-1

HUBBLE, Sue. *Reform of higher education funding in England*. 8. 10. 2010. House of Commons Library, SN/SP/5695 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN05695>

HUBBLE, Sue. *The Browne Review of Higher Education Funding and Student Finance*. 9. 10. 2010, House of Commons Library, SN/SP/5739 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.parliament.uk/briefing-papers/SN05739>

HUBBLE, Sue. *The Government's proposals on higher education funding and student finance and their impact on access to higher education*. 8. 12. 2010, House of Commons Library, SN/SP/5791 [online] [cit. 2010-04-30] Dostupné z <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CFIQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.parliament.uk%2Fbriefing-papers%2FSN05791.pdf&ei=OWW-T9m5L4icOtPbiCo&usg=AFQjCNFD0svTA3g9U4D0XOmVXCFi5uyqcw>

JEŽKOVÁ, V. a kol. *Školní vzdělávání ve Velké Británii*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1784-8.

JOHNSON, R. – PATTIE, C. The Local Campaigns and the Outcome. In: ALLEN, N. – BARTLE, J. *Britain at the Polls 2010*. London: SAGE Publications Ltd, 2011. ISBN 978-1-84-920-845-1

LAWS, David. *22 days in May*. London: Biteback Publishing, 2010. ISBN 978-1-84954-080-3.

QUINN, T. – CLEMENTS, B. Realignment in the Centre: The Liberal Democrats. In: ALLEN, N. – BARTLE, J. *Britain at the Polls 2010*. London: SAGE Publications Ltd, 2011. ISBN 978-1-84-920-845-1

SMITH, Martin J. From Big Government to Big Society: Changing the State–Society Balance. In: GEDDES, A. – TONGE, J. *Britain Votes 2010*. Oxford: Hansard Society, 2010. ISBN 978-0-19-960327-5